

**SPOR YÖNETİCİLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN
KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE SPORTMENLİK
YÖNELİM DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Sürgün KILIÇ

**Yüksek Lisans Tezi
Spor Yönetimi Anabilim Dalı
Doç.Dr. Yunus ÖZTAŞYONAR
2019
Her Hakkı Saklıdır**

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
KIŞ SPORLARI VE SPOR BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SPOR YÖNETİMİ BİLİM DALI

Sürgün KILIÇ

SPOR YÖNETİCİLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ İLE SPORTMENLİK YÖNELİM DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç.Dr. Yunus ÖZTAŞYONAR

ERZURUM - 2019

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
KIŞ SPORLARI VE SPOR BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

17/07/2019

KIŞ SPORLARI VE SPOR BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum “*Spor Yöneticiliği Bölümü Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri İle Sportmenlik Yönelim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.* ” adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim *.

Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezimin/Raporumun makale için altı ay, patent için iki yıl süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

17.07.2019

Sürgün KILIÇ

*** LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokollü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
KIŞ SPORLARI VE SPOR BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SPOR YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**SPOR YÖNETİCİLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ İLE SPORTMENLİK YÖNELİM DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Sürgün KILIÇ

Tez Savunma Tarihi : 17/07/2019

Ortak Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Kürşad AKBULUT

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Yunus ÖZTAŞYONAR

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Emre BELLİ

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Hamdi Alper GÜNGÖRMÜŞ

Onay

Bu çalışma yukarıdaki jüri tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Fatih KIYICI
Enstitü Müdürü

Yüksek Lisans Tezi
ERZURUM - 2019

ÖNSÖZ

Tez çalışmasının her aşamasında ilgisini ve desteğini esirgemeyen, birlikte çalışmaktan keyif aldığım değerli hocam Doç. Dr. Yunus ÖZTAŞYONAR'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca anket çalışmasına gönüllü olarak katılım gösteren öğrencilere teşekkür ediyorum.

Erzurum-2019**Sürgün KILIÇ**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER.....	i
TABLolar.....	iii
ŞEKİLLER.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SPOR VE SPORTMENLİK KAVRAMLARI

1.1. SPOR TANIMI	3
1.2. SPORDA BEKLENTİLER	5
1.2.1. Fiziksel Beklentiler	5
1.2.2. Sosyalleşme Beklentisi	6
1.2.3. Psikolojik Beklenti	7
1.2.4. Zihinsel Beklenti.....	7
1.2.5. Sağlık Beklentisi	8
1.2.6. Serbest Zaman Beklentisi	8
1.3. SPOR ETİĞİ.....	9
1.4. SPORTİF ERDEM (FAİR-PLAY) KAVRAMI	10
1.5. SPORTMENLİK.....	14

İKİNCİ BÖLÜM

KİŞİLİK

2.1. KİŞİLİĞİN TANIMI	17
2.2. KİŞİLİĞE ETKİ EDEN FAKTÖRLER	18
2.3. KİŞİLİĞİN TESPİT EDİLMESİNDE YARARLANILAN METOTLAR	19
2.4. BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK BOYUTLARI	22
2.4.1. Dışadönüklük	22
2.4.2. Duygusal Denge.....	24
2.4.3. Uyumluluk	25
2.4.4. Sorumluluk	25
2.4.5. Açıklık	26

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	28
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	28
3.3. VERİ TOPLAMA ARACI	29
3.4. VERİLERİN ANALİZİ	29

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	32
4.2. ÇOK BOYUTLU SPORTMENLİK YÖNELİMİ ÖLÇEĞİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	33
4.3. BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖLÇEĞİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	40
4.4. BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖLÇEĞİ VE ÇOK BOYUTLU SPORTMENLİK YÖNELİMİ İLİŞKİSİ.....	46

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	48
KAYNAKÇA.....	55
EKLER	63
ÖZGEÇMİŞ	67

TABLOLAR

Tablo 1. ÇBSYÖ ve BFKÖ Puanlarının Dağılımı	30
Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Frekans Dağılımları	32
Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre ÇBSYÖ'nin Puanlarının Dağılımı	33
Tablo 4. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre ÇBSYÖ'nin Puanlarının Dağılımı.....	34
Tablo 5. Katılımcıların Sınıf Değişkenine Göre ÇBSYÖ'nin Puanlarının Dağılımı	35
Tablo 6. Katılımcıların Meslekte Çalışma Tercihi Değişkenine Göre ÇBSYÖ'nin Puanlarının Dağılımı	36
Tablo 7. Katılımcıların Yaptığı Spor Branşı Değişkenine Göre	37
Tablo 8. Katılımcıların Yaptığı Spor Branşından Gelir Elde Etme Değişkenine Göre ÇBSYÖ'nin Puanlarının Dağılımı	38
Tablo 9. Katılımcıların Millilik Durumu Değişkenine Göre ÇBSYÖ'nin Puanlarının Dağılımı	38
Tablo 10. Katılımcıların Ailesinin Refah Düzeyi Değişkenine Göre ÇBSYÖ'nin ; Puanlarının Dağılımı	39
Tablo 11. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre BFKÖ'nin Puanları Dağılımı	40
Tablo 12. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre BFKÖ'nin Puanları Dağılımı	40
Tablo 13. Katılımcıların Sınıf Değişkenine Göre BFKÖ'nin Puanları Dağılımı	41
Tablo 14. Katılımcıların Meslekte Çalışma Tercihi Değişkenine Göre BFKÖ'nin Puanları Dağılımı	42
Tablo 15. Katılımcıların Yaptığı Spor Branşı Değişkenine Göre BFKÖ'nin Puanları Dağılımı	43
Tablo 16. Katılımcıların Yaptığı Spor Branşından Gelir Elde Etme Değişkenine Göre BFKÖ'nin Puanları Dağılımı	43
Tablo 17. Katılımcıların Millilik Durumu Değişkenine Göre BFKÖ'nin Puanları , Dağılımı	44
Tablo 18. Katılımcıların Ailesinin Refah Düzeyi Değişkenine Göre BFKÖ'nin Puanları Dağılımı	45
Tablo 19. BFKÖ ve ÇBSYÖ İlişkisi	46

ŞEKİLLER

Şekil 1. Sporda Beklentiler	5
Şekil 2. Fair-Play Açısından Ele Alınan Değerlendirmeler Kapsamında Sağlanan Temalar	12
Şekil 3. Beş Faktör Kişilik Yapısı	22
Şekil 4. Araştırma Modeli.....	28

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****SPOR YÖNETİCİLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ İLE SPORTMENLİK YÖNELİM DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ****Sürgün KILIÇ****2019, 67 Sayfa****Ortak Danışmanı: Dr. Öğt. Üyesi Abdullah Kürşad AKBULUT****Tez Yöneticisi: Doç.Dr. Yunus ÖZTAŞYONAR****Juri: Doç.Dr. Emre BELLİ****Doç.Dr. Hamdi Alper GÜNGÖRMÜŞ**

Bu araştırmanın amacı spor yöneticiliği bölümü öğrencilerinin kişilik özellikleri ile sportmenlik yönelim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelemektir. Araştırmanın evrenini; 2018-2019 Eğitim Öğretim yılı itibariyle Ardahan Üniversitesi ve Kafkas Üniversitesi'nin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu bünyesindeki Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencileri; çalışma grubunu ise bölüm içerisinde herhangi bir spor branşı ile aktif olarak ilgilenen 304 kişi oluşturmuştur. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarını, demografik değişkenlerin sorgulandığı kişisel bilgi formu, Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelim Ölçeği (ÇBSYÖ) ve Beş Faktör Kişilik Ölçeği (BFKÖ) oluşturmaktadır. Verilerin analizinde istatistiki yöntem olarak; frekans, aritmetik ortalama, standart sapma; bağımsız örneklem için tek faktörlü MANOVA testleri kullanılmıştır. Verilerin parametrik testlerin ön şartlarını sağlayıp sağlamadığına Skewness ve Kurtosis (verilerin normal dağılım durumu) değerleri ve Levene (varyansların eşitliği) testi sonuçları incelenerek karar verilmiştir. Ölçeklerin güvenilirliğini belirlemek için, Cronbach Alpha katsayılarına bakılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelim ve Beş Faktör Kişilik Özelliği ölçekleri alt boyut ortalama puanlarının, bazı demografik değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. BFKÖ'nin açıklık alt boyutu hariç tüm alt boyutlarda Sporda yönelim Ölçeği ile ilişkisinin olduğu ve duygusal dengesizlik alt boyutuyla negatif yönde; diğerleriyle de pozitif yönde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Katılımcıların ÇBSYÖ'nde "sporda sorumluluklara bağlılık", BFKÖ'nde ise "duygusal dengesizlik" ortalama puanlarının ilk sırada olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sportmenlik, Beş Faktör Kişilik, Spor Yöneticiliği Öğrencileri

ABSTRACT**MASTER THESIS****ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PERSONALITY TRAITS AND SPORTSMANSHIP TENDENCIES OF SPORTS MANAGEMENT DEPARTMENT STUDENTS****Sürgün KILIÇ****2019, 67 Pages****Co-Advisor: Dr. Öğt. Üyesi Abdullah Kürşad AKBULUT****Advisor: Assoc. Prof. Dr. Yunus ÖZTAŞYONAR****Jury: Assoc. Prof. Dr. Emre BELLİ****Assoc. Prof. Dr. Hamdi Alper GÜNGÖRMÜŞ**

The purpose of this research is to examine the relationship between personality traits of the students of the Department of sport management and their tendency levels to sportsmanship. The scope of the study is the students in the Department of Sports Management of Ardahan University and Kafkas University, School of Physical Education and Sports, and the study group is comprised of 304 people who are actively interested in any sports branch within these Departments. The data collection tools used in the research are personal data form, multidimensional sportsmanship orientation scale, and five factor personality scale, in which demographic variables are questioned. As a statistical method, frequency, arithmetic mean, standard deviation, single factor MANOVA tests were used for independent samples. Skewness and Kurtosis (normal distribution state of the data) values and Levene (equality of variance) test results were examined to determine whether the data provided the preconditions for parametric tests. To determine the reliability of the scales, Cronbach Alpha coefficients were also analysed. According to the findings, multidimensional sportsmanship orientation and five factor personality trait scales were found to differ significantly in the lower dimension mean scores compared to some demographic variables. It is observed that FFPT has a relationship with the orientation scale in sport in all sub-dimensions except the openness sub-dimension and has a negative relationship with the emotional equilibrium sub-dimension and a positive relationship with the others. The participants' average scores of “commitment to responsibilities in sport” in the MSOS and “emotional imbalance” in the FFPT were the first.

Key Words: Sportsmanship, Five Factor Personality, Sports Management Students

GİRİŞ

Spor, birey ve toplum sağlığının korunmasında ve iyileştirilmesinde önemli bir yere sahip olmakla beraber önemli bir sosyalleşme aracı olarak görölmektedir. Bununla beraber sportif faaliyetlerde ahlaki ve etik davranışların ön planda olması gerekmektedir. Sporda etik ve ahlaki davranışlar, sportmenlik algısını oluşturmaktadır. Sportmenlik, sporculardan beklenmekte olan davranışlar şeklinde ifade edilebilir. Sportmenlik tanımı, şikayetçi olmadan mağlup olabilen, kurallara uymayan tutum ve davranışlarla galip olmayan ve rakibine yönelik cömert, iyi ve nezaketli davranan sporcular üzerinden yapılmaktadır. Sportmenlik, sabır, kendini kontrol etme, cesaret, samimiyet, başkalarının doğruları ile düşüncelerine saygı duyma, asillik, cömertlik, onurluluk gibi özellikleri içermektedir. Sportmenliğin hedefleri kapsamında oyunun tansiyonunun artırılmasından çok azaltılması bulunmaktadır.

Sportmenlik davranışları, sporun gelişmesine, sporcular ve izleyiciler arasında olumlu ilişkilerin kurulmasında önemlidir. Bununla beraber sportmenlik davranışlarını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin en önemlilerinden biri ise kişiliktir. Kişilik, sosyal yaşamda kişileri farklılaştıran ve farklı bir kişi olmalarını temin eden en önemli faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişilik özellikleri, bireyin tutum ve davranışları üzerinde etkili olan önemli bir faktör olarak görülebilir. Bireylerin sahip oldukları kişilik özellikleri, sportmenlik davranışları üzerinde doğrudan etkili olabilmektedir.

Bu araştırmanın amacı spor yöneticiliği bölümü öğrencilerinin sportmenlik tutumlarında beş faktörlü kişilik özelliklerinin etkisinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırma dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde spor ve sportmenlik kavramları incelenmiştir. Spor tanımı, spordan beklentiler, spor etiği, sportif erdem ve sportmenlik kavramları üzerinde literatür taraması kapsamında değerlendirme yapılmıştır.

İkinci bölümde kişilik kavramı üzerinde durulmuştur. Kişiliğin tanımı, kişiliği etkileyen faktörler, kişiliğin tespit edilmesinde yararlanılan metotlar ve beş faktör kişilik boyutları üzerinde inceleme yapılmıştır.

Üçüncü bölümde saha araştırması kapsamında kullanılan yöntem bilgisine yer verilmiştir. Araştırmanın tipi, araştırmanın modeli, hipotezler, evren, örneklem, veri toplama aracı ve veri analizi bu bölümde yer almaktadır.

Dördüncü bölümde saha araştırması kapsamında elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiş ve elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SPOR VE SPORTMENLİK KAVRAMLARI

1.1. SPOR TANIMI

Spor, yapanlar açısından fayda sağlamaya yönelik fizik ve teknik bir çaba; takipçiler açısından ise yarışmaya dayalı estetik yönü olan bir süreç; sosyal yapı açısından ise, duruma bağlı olarak sosyal yapının niteliklerini ve çelişkilerini ortaya koyan bir araç, duruma bağlı olarak sosyal yapıyı yönlendiren etkin bir faaliyet ve önem arz eden sosyal bir kurum olarak değerlendirilebilecektir (Fişek, 1998).

Bireylerin fiziksel kondisyonlarını geliştirmeyi ve iyileştirmeyi hedef alan, yarışma, oyun ve mücadeleyi ön planda tutan fiziksel bir faaliyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir takımla birlikte ya da bireysel olarak gerçekleştirilen ve çoğunlukla bir yarışa sebep olan, belli düzen ve kurallara bağlı olarak yürütülen ve direkt olarak fayda sağlaması beklenmeden yerine getirilen bedensel hareketlerin tamamıdır (Karagözoğlu, 2006:16).

İnsanoğlunun tarihsel süreci içerisinde hayatta kalma mücadelelerinin barışçıl bir görüntüsü olarak ortaya konan spor kapsamında, başlarda saldırı ve savunmaya yönelik spor branşları ön plana çıkmışken ilerleyen dönemlerde bireysel spor branşlarının ve takım spor branşlarının ortaya çıktığı görülmüştür. Bu spor branşları kapsamında ise müsabakalar ile yarışlarla bireylerin üstün gelme isteklerini gösterebilecekleri bir disiplin olarak giderek yaygınlık kazanmıştır (Konter, 2010:20).

Spor; bireylerin kendi karar ve mücadele güçlerinden yararlanarak başarılı olmak, kazanmak adına yaptığı, düzenli kurallara dayalı faaliyetleri ifade etmektedir. Spor, sporcu olarak ifade edilen birey veya bireyler tarafından belli bir zaman ve mekan içerisinde, faaliyetlerin bazı farklı formlarda seri biçimde bir hedefe yönelik olarak yapıldığı süreçleri içeren belli organizasyon kapsamında sürdürülen insan tutumları ve davranışları olarak ifade edilebilecektir. Bununla birlikte spor, değişik araç ve hedeflerle yapılan, önceden belirlenmiş ve kabul görmüş kurallara değişik şekillerde olsa bile bağlı

kılınmayı zorunlu kılan, kondisyon ve performansı yükselten fiziksel aktivitelerdir (Biçer, 2007:13).

Spor; kişisel veya kolektif oyunlar biçiminde sergilenen ve çoğunlukla yarışma yapılmasına sebep olan, belli kurallara dayalı fiziksel hareketlerin tümüdür. Spor, kişilerin belli düzen kapsamında fiziksel faaliyetlerle motor becerilerini çeşitli yönlerden iyileştiren ve söz konusu becerilerin bazı kurallara dayalı olarak yarıştırlmasını hedefleyen biyolojik, sosyal ve bununla birlikte pedagojik bir faaliyet olarak ele alınmaktadır (Acet, 2005:17).

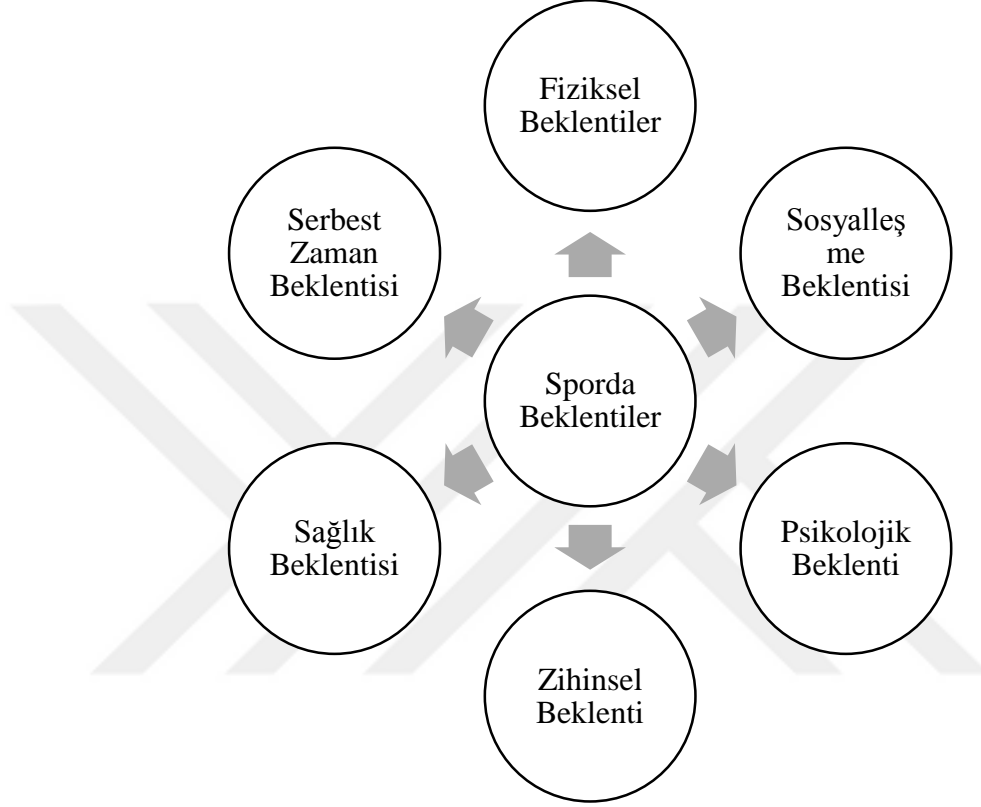
Spor temel olarak önderlik ile mükemmelliği temsil eden toplumsal bir süreçtir. Söz konusu bu süreç, mücadele ile oyunu bir araya getiren fiziksel becerilerin daha çok olması sebebiyle galiplere ödül veren mücadele, devamlı çabayı ve oyun oynamayı gerektiren bir faaliyet olarak ifade edilebilir. Psikologlar açısından spor; kişilerin sosyal yapıya daha kolay adapte olmalarını temin eden, bununla birlikte fiziksel ve ruhsal sağlıklı bir gelişim kaydedilmesine destek olan bir faaliyet olarak tanımlanmaktadır (Dever, 2010:21).

Modern toplulukların en ön plana çıkan özelliklerinden biri olan sosyal farklılaşma kapsamında, artan sosyal entegrasyon ve iş bölümü arasında uyumun tesis edilmesinde spor önemli bir görev üstlenmektedir. Sosyal yapının toplumsal dokusu kapsamında çatışma ve uyma modellerinin dışında, sapma davranışlarının, sorunların azaltılması ile söz konusu öğelerin düzenlemeler ve kurallarla uyumunu biçime getirilmesi, sorunların topluma katkı sağlayacak bir forma dönüştürülmesinde spor önemli etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Karaküçük, 2008:233).

Spor, toplumla yaşanan olaylar arasında bir etkileşim ortaya çıkarmakta ve bu ilişki ise sporun toplumsal süreçler üzerinden form kazanmasını sağlamaktadır. Bu nedenle spor, otonom bir biçimde ortaya çıkmamaktadır. Bu süreçte toplumsal bağlarla açığa çıkıp değişime uğrayarak tekrar form kazanır. Bu doğrultuda toplumsal açıdan sporun önemi; sosyal yapıdaki sorumluluk anlayışını geliştirme, hoşgörü ve arkadaşlık gibi özellikler temin etme, kişisel kontrolü sağlama, kurallara saygı gösterme, sağlıklı yaşama, ölçülü olma, bireyin sosyal yapı kapsamında kendini tanımlamasına imkan verme biçiminde ifade edilebilir (Ramazanoğlu, vd., 2005: 154).

1.2. SPORDA BEKLENTİLER

Sporda beklentilerde sporcuların ve sporun iyileştirilmesi ve geliştirilmesinde önemli etkileri bulunmaktadır. Söz konusu beklentiler Şekil 1’de ele alınmıştır.

Şekil 1. Sporda Beklentiler

Kaynak: Demir ve Filiz, 2004.

Aşağıda alt başlıklar halinde sporda beklentiler incelenmiştir.

1.2.1. Fiziksel Beklentiler

Spor, modern bireylerin günlük iş aktiviteleri ve yaşam sebebiyle yaşadıkları stresten uzak koşullar yaratarak sağladığı sağlıklı yaşam formlarıyla da koruyucu tıbbi destek vermektedir. Spor aktivitelerine dahil olan bireylerin tümünün, dahil olmayan bireylere kıyasla fiziksel açıdan daha sağlam ve sağlıklı oldukları genel düzeyde kabul gören bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır (Demir ve Filiz, 2004).

Psiko-motor gelişim, kişilerin tüm hayatları boyunca süren bir süreç olmakla beraber bu süreçte harekete dayalı yetenekleri daha kolay gerçekleştirmeyi ve yeni yeteneklerin edinilmesine yönelik fiziksel gelişimleri de içinde bulundurmaktadır (Pehlivan, 2009:70).

Psiko-motor gelişim çoğunlukla hareketleri ilgilendiren davranışların değişiklik göstermesiyle meydana gelmektedir. Kişilerin hareket becerilerinin artması, bireyin sosyal, fikirsel ve duygusal gelişimi ile ilgili olmakla beraber, söz konusu kıstaslar kendi başlarına özerk bir gelişim sergilememektedir. Bireyin hareket yeteneği açısından kendini yeterli olarak görmesi spora dahil olma ile fiziksel etkinlik açısından bir motivasyon aracı olması sebebiyle ruhsal ve fiziksel uyumluluğu mümkün kılacaktır. Söz konusu hedefe bağlı olarak, temel fiziksel harekete bağlı yürütülen spor faaliyetleri, yalnızca hedef olmaktan çok, söz konusu faaliyetlere dahil olmada aynı zamanda bir araç görevi görmektedir (Aracı, 2006:20).

1.2.2. Sosyalleşme Beklentisi

Sosyal ve duygusal gelişimin karşılıklı etkileşim üzerinden yürüdüğünün ifade edilmesi mümkündür. Bireyler duygusal gelişim kazanmaları ile birlikte topluma yararlı olabilmektedir. Bu açıdan bireyin başta kendiyile uyum sağlaması ve ardından topluma olan sorumluluklarını üstlenmesi gerekmektedir. Yapılan her spor faaliyeti sosyal bir tecrübe olmakla birlikte duyguları da içermektedir. Bu türdeki etkinliklere dahil olan kişi, hareketler üzerinden duygularını sergileme fırsatını yakalamış olur. Kıskançlık, öfke ve saldırganlık gibi hisleri boşaltma imkanına kavuşur ve bu hisleri kontrol edebilme olanağı yakalar. Sportif faaliyetler genel olarak kişisel olarak değerlendirilse de aslında toplumsal faaliyetlerdir. Spor faaliyetleri kapsamında açığa çıkan rekabet ve yarışma gibi durumlar toplumsal hayatın önemli parçalarıdır. Spor faaliyetlerine dahil olma, kişinin benlik gelişimine önemli katkılar sağlamaktadır. Benlik, kişinin kendini algılama biçimi ile etrafındakileri algılama biçimi açısından bireye bilinçli olmasını değerlendirmesini istemesinden dolayı, kişi söz konusu bilince diğerleri ile kıyaslama yaparak erişir ve bu doğrultuda birey güçlü ile güçsüz yanlarını keşfetme olanağı bulur. Bununla birlikte spor bireylere, sorumluluk yükleme, etkin olma ve neticeleri kabul etme olanakları vermektedir. Kişiler sorumluluklarının farkına varmakta ve bunları kabullenmektedir.

Değerlerini, tutumlarını ve isteklerini davranışlar üzerinden sergileme imkanına kavuşurlar (Zülkadiroğlu, 2007: 12; Açak ve Karataş, 2016:220).

1.2.3. Psikolojik Beklenti

Spor aktiviteleri bireylere çeviklik, zindelik ve dayanıklılık kazandırmakla birlikte psikolojik faydalar da sağlamaktadır. Psikologlar, fiziksel açıdan hareketli olan bireylerin fizyolojik ve psikolojik yönden bazı faydalar sağladıklarını ifade etmektedirler. Egzersizlerin anksiyete ile depresyonu azalttığı belirtilmektedir. Spor yapan bireylerde psikolojik açıdan mutlu olma, zevk alma durumlarının ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Günümüzün en önemli hastalıklarından biri olarak değerlendirilen stresle başa çıkılmasında spor en önemli faaliyetlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişilerin yaşamlarının rutinleşmesinin spor ile birlikte ortadan kaldırılması mümkündür. Kişilerin gevşemelerinin ve rahatlamlarının sağlanmasının dışında kendilerini birşeyler başarmış olmalarından dolayı tatmin yaşamaları da sağlanmış olmaktadır (Pehlivan, 2009: 70-71; Ardahan, 2013: 3).

1.2.4. Zihinsel Beklenti

Spor süreçlerinde beceriler otomatik bir biçimde değil öğrenilerek kazanılmaktadır. Bu sebepten dolayı kişilerin öğrenmelerini mümkün kılan zihinsel etmenlere ihtiyacı bulunmaktadır. Becerilerin edinilmesi, başta kaslar ile beyin arasında kurulan bir koordinasyon, çaba, hazırlık süreci ve zihinsel uyanıklığı gerektirmektedir. Becerinin kazanılması sadece o beceriyle ilgili düşünülmesi sürecini değil, bununla birlikte belli teknikler, terimler, metotlar ve kuralların öğrenilmesini de gerektirmektedir (Özdemir ve Ersoy, 2009:2).

Sportif faaliyetler kapsamında bireyler devamlı olarak rakip oyunlarının konum ve durumlarını, oyun kurallarını ve kendi becerilerini değerlendirmek durumundadır. Yapılan değerlendirmeler neticesinde, kuralların mümkün kıldığı düzeyde kendi becerilerini ön planda tutarak bireyler gruplarına veya kendilerine avantaj sağlamaya çalışmakta ve bu duruma bağlı olarak taktikler geliştirmeye çalışmaktadır. Spor faaliyetleri ile kişi, hareketin hayattaki önemi ile sağlık ilkelerini anlamaktadır. Söz konusu olgulara yönelik bilgi birikimiyle birlikte faaliyetler bir anlam kazanacak ve bu

sebep ten dolayı her kişinin daha sağlıklı ve belli hedeflere bağı hayat sürmeleri mümkün olacaktır (Orhan ve Ayan, 2018: 536).

1.2.5. Sağlık Beklentisi

Bulduğumuz dönemle birlikte kentleşme süreci hız kazanmış ve teknolojinin gelişmesi ile birlikte sanayileşme artmıştır. Bu süreçte çarpık kentleşme sonucunda ortaya çıkan ruhsal problemlerle beraber yüksek gürültü, yoğun trafik gibi öğeler sebebiyle oluşan gerginlik bireylerin etrafını sarmaya başlamıştır (Demir ve Filiz, 2004).

İnsan yaşamıyla uyuşmayan hayat biçimleriyle birlikte ortaya çıkan dolaşım ve solunum sistemi hastalıkları ve diğer stres faktörleri özellikle gelişmiş ülkelerde bireylerin ölümüne sebep olan faktörler kapsamında yer almaktadır. Spor, bireylerin yaşamlarını yitirmelerine sebep olan bu tehlike faktörlerine yönelik stresten arınmayı sağlayarak sağlığın korunmasına yardımcı olmaktadır. Zindelik ve sağlığın temin edilmesinde yararlanılan sporda hedef; strese dayanma kuvvetinin yükseltilmesi, sağlıklı yaşama, hareketli ve canlı olma, genç kalma, meslek ve iş yaşamında başarı, kaliteli bir hayat ve ideal kiloda kalabilmektir. Bu sebeplere bağı olarak son zamanlarda fiziksel egzersizlere yönelim her geçen gün artış göstermektedir. Artan bu ilginin sporun fiziksel ve psikolojik sağlık üzerindeki pozitif etkilerinin ortaya konulmasına bağı olabilecektir. Sporun bireylere zindelik ve sağlık temin ettiği, kabul gören bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır (Haskell vd., 2007).

1.2.6. Serbest Zaman Beklentisi

Boş zaman aktivitelerinin iyi bir biçimde değerlendirilmesi neticesinde kişilerin kazancı ve ruhsal durumunun iyileşmesi serbest zamana yönelik faaliyetlere duyulan önemin artmasını sağlamıştır. Serbest zamanların etkin bir biçimde değerlendirilmesi ve bunlara önem verilmesi aile içinde başlamaktadır. Bir ailenin, kendi fertlerine yansıtacağı serbest zaman değerlendirme etkinlikleri, çoğunlukla ailenin refah seviyesine bağı olmaktadır. Türkiye’de ise çoğunlukla bu tipteki faaliyetlere dahil olmada anne ve babalar, çocukların istekleri yerine kendi arzularını ve isteklerini çocuklara kabullendirme yoluna başvurmaktadır. Dinlendirme ve eğlence işlevlerini içeren serbest zaman yönlendirmesi, çocukların kişilik gelişimini ve sosyalleşebilmelerini temin etmesi açısından son derece önemlidir (Devecioğlu, 2005).

1.3. SPOR ETİĞİ

Etik, bir topluluk veya bir kişiyi nelerin yanlış veya doğru olduğu ile ilgili yönlendiren ahlaki ilkeler ve değerler bütünü olarak ifade edilmektedir. Etik değerler, karar alma ve etkileşim kurma benzeri durumlarda kötü veya iyi olgularla ilişki içindeki standartların oluşmasını temin etmektedir (Küçüköğlü, 2012: 177-178).

Spor etiği temel olarak, sporun gelişim kaydetmesinde önemli görev üstlenen ve spor taraflarının yükümlülükleri ve görevlerini tarafsızlık, adalet, dürüstlük ve saygı gibi herkes tarafından kabul gören değerler kapsamında yerine getirmelerini arzu etmektedir. Spor etiğinin ana hedefi, kişilerin spor kapsamında kabul gören evrensel ilkeleri özümseyerek, bu ilkeleri spor faaliyetlerinde tutum ve davranış olarak sergilemelerini temin etmektir. Bu noktada önemli olan konu spor etiğinin özümsetilmesinde görev yapan spor öğretmenleri ile antrenörlerin spor etiği ile ilgili bilinç sahibi olmaları ile bu konu ile ilgili olarak eğitilmiş olmalarıdır (Tarakçıoğlu ve Doğan, 2013:47).

Etik kavramı kapsamında; kişisel farklılıklar ve gereksinimlere duyarlı olmak, fair-play'e bağlı olmak, dürüstlük, diğer bireylere yönelik ilgi ve bireysel davranış açısından sorumluluk bulunmaktadır. Sporda etik değerler ele alındığında fair-play kavramı öne çıkmaktadır. Bu kavram içerisinde ise insanların üst düzey evrensel değerleri yer almaktadır. Kişilerin yüksek değerlere erişebilmesi, insan olabilmenin en üst basamağını oluşturmaktadır. Sporda etik ilkeler kendini şu biçimlerde ortaya koymaktadır (Özbek, 2008:93-98):

- Centilmenlik, görgülü, saygılı ve güzel arkadaşlıkta bulunan bir davranış türüdür. Diğer tarafa pozitif yaklaşarak stresi ve küçük gerilimleri büyük sorunlar haline getirmeden kabul etmeyi ve iyi niyete sahip olmayı kapsamaktadır. Bu açıdan olumsuz olmak yerine olumlu olmayı öne çıkaran davranışları kapsamaktadır.
- Erdemlilik, yiğitlik, alçak gönüllülük, doğruluk, dürüstlük, iyi olma benzeri özelliklere sahip halini ifade etmektedir. Bireylerin kendi varlıklarına yönelik sergilemiş oldukları sorumluluk da erdemlilik olarak ele alınmaktadır. Erdem kelimesi yapısal açıdan ahlaki yönden üstte olma anlamına gelmektedir. Bireylerin erdemli olabilmesi, insan olmak sebebiyle sahip olunan özelliklerin en tepe noktaya ulaştırılmasına bağlı olabilecektir.

Spor faaliyetleri kapsamında erdemli olabilmek fair-play ruhuna erişebilmekle mümkün olabilecektir.

- Dürüstlük, davranışlarında ve sözlerinde doğruluktan ayrılmayan anlamını taşımaktadır. Bununla birlikte görev ile hizmetleri yaparken siyasi düşünce, felsefi inanç, din, dil, cinsiyet, ırk ve diğer sebeplere bağlı olarak ayırma bulunmayan ve bireysel hak ile özgürlükleri kısıtlayıcı ya da aykırı davranış ile fırsat eşitliğine zarar verici tutum ile davranışlar sergilemeyen manasına gelmektedir.
- Fırsat eşitliği, verilen imkanlardan bütün bireylerin ayırım yapılmaksızın eşit bir biçimde faydalanmasıdır. Her birey okuldaki organizasyonlardan eşit düzeylerde yararlanma imkanına sahiptir.
- Empati, karşıdaki kişilerin düşünce ve duyguları ile birlikte söz konusu bu öğelere anlam katarak nesnel bir biçimde, bilincinde olma ile simgesel olarak yaşama olarak ifade edilebilir. Bu doğrultuda takım sporları kapsamında oyuncuların rakip takım oyuncuları, takım arkadaşları, antrenörlerine yönelik empatik tutum ve davranışlar sergilemesi; bu öğelerin ne biçimde gerçekleşeceğini tahmin edilmesinin ötesinde, takım ruhunun yaratılması ile bu doğrultuda başarının yakalanmasında önemli bir etmen olabilmektedir.

1.4. SPORTİF ERDEM (FAİR-PLAY) KAVRAMI

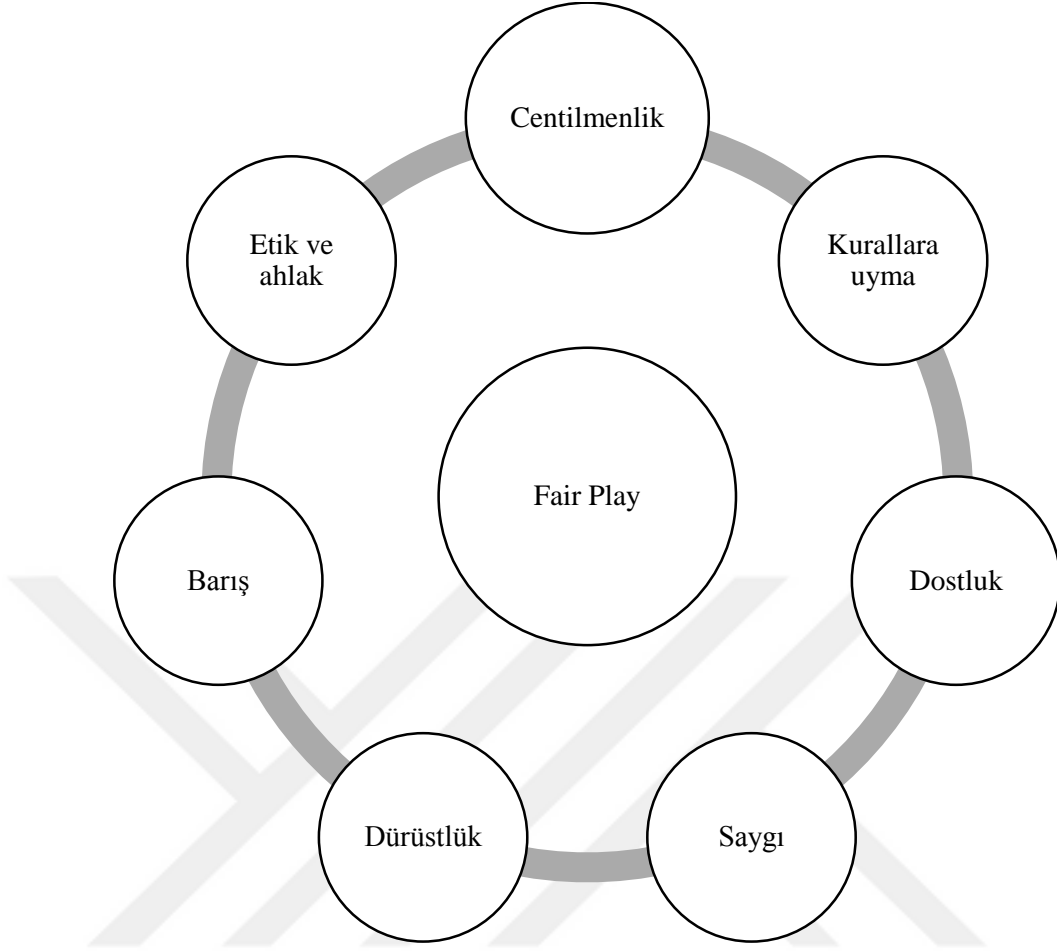
Fair play kavramı, yarışmalar kapsamında ahlaki olarak kötü ve iyi davranışlar açısından bir standart ve referans olarak ortaya konulmuştur. İngilizce’de “Fair-Play” kavramının geçmişi irdelendiğinde bileşik sözcük olan fairness kelimesine rastlanmaktadır. Fairness kelimesi ise hak gözeterek karar vermek, insana yakışır şekilde mertçe yaşamak ve dürüst davranmak anlamlarına gelmektedir. İngiltere’de 1800’lü yılların başlarında Gentleman’ın en net özelliklerinden biriydi. Gentleman (Türkçe olarak efendi birey, çelebi) yalnızca sporda değil, bununla birlikte hayatının her anında Fairness’a bağlı olmak durumundadır. 1800’lü yılların Viktorya İngiltere’si, günümüzdeki fair-play görüşünün temellerini, zamanın devamlı olarak farklılaşan sosyal ve kültürel yapısı içinde tesis etmiştir (Yıldıran, 1992:3).

Uluslararası Fair-Play Komisyonu, 1974 yılında Fair-Play içeriği ile ilgili olarak oluşturulan deklarasyonu tüm spor örgütleri ile ülkelere iletmiştir. Bu deklarasyon kapsamında takım arkadaşlarına, karşılaşmanın hakemlerine, rakiplere, kendine, izleyenlere ve kamuoyuna saygı üzerine kurulu bir hayat görüşüne bağlı olarak bir fair-play tanımı yapılmıştır. Bu görüş kapsamında nasıl olursa olsun başarılı olmak ve kazanmak reddedilmektedir (Şahin, 1997:20).

Fair-play yapısal açıdan bir felsefe olarak karşımıza çıkmaktadır. Sporun çocuklara ve bize öğretmesini amaçladığımız dersler ile değerler açısından sporu özümsemeyi, anlaşmayı ön plana çıkarmaktadır. Sporda “üst ahlak” doğrudan “fair-play” ruhu ile tesis edilebilecektir. Fair-play sportif müsabakalar ile maçlar sırasında taraftarlar ile oyuncuların yalnızca karşılaşmanın kurallarına bağlı kalmasının dışında, etik tutum ve davranışlara bağlı kalınmasını ifade etmektedir. Bununla birlikte, müsabakalar sırasında sporcuların, zorlaşan anlarda bile kurallara tutarlık, bilinçli ve sabırlı bir biçimde uymalarını, rakiplerin haksız dezavantajlarından faydalanmamayı, karşıdaki bireyleri bir düşman olarak görmekten çok onunla aynı haklara sahip bireyler olarak görmelerini ve fırsat eşitliğine önem vererek dezavantajları kabul etmemeyi içeren bir felsefi görüştür (Mavi ve Tuncel, 2012:126).

Fair-Play’in genel manada üç anlam kapsamında biçimlendiği görülmektedir. Bu anlamlardan birincisi “iyi oyun” kavramıdır. Bu kavramı sporculara yıkılan davranış kalıpları ile iyi oyunu tesis edecek ruh hali izlemiştir. Bunun ardından son olarak ise oyuna dahil olan kişilerin iyi oyunu tesis etmek için yerine getirmek zorunda oldukları tutum ve davranışlar bütünü biçiminde değerlendirilmiştir. Zamanla Fransa’da spor, sosyal yaşamda ve spor alanlarında “genel dürüstlüğü” ortaya koyacak biçimde ele alınmaya başlamıştır (Tel vd., 2017:18).

Fair-play açısından ele alınan değerlendirmeler kapsamında sağlanan temalara Şekil 2’de yer verilmiştir.

Şekil 2. Fair-Play Açısından Ele Alınan Değerlendirmeler Kapsamında Sağlanan Temalar

Kaynak: Çoknaz, 2010:1265.

Spor, yapısal açıdan bir bütün olarak ele alındığında kişilerin mükemmeliyetini amaçlamaktadır. Kişilerin spor şartlarında kurdukları etkileşimlerde fair-play ile ilgili olarak düzgün karar alabilme becerileri, sosyal yaşamda dürüst ve doyum sağlayan bir hayata sahip olmaları açısından öğrenme ve düşünce yeteneklerinin gelişmesinde etkili olmaktadır (Türkmen ve Varol, 2015: 45-46).

Fair-play ilkelerinin okullardaki spor faaliyetlerinden kulüp sporlarına kadar uzanan bir eğitim ilkesi olarak; eğitimci, hakem, aile, sporcu, basın ile seyirciler kapsamında ön planda tutulması gerekmektedir. Bir kişi sporun özüne bağlı olarak ne ölçüde eğitilirse eğitilsin, okul yöneticisi, antrenörü, öğretmeni veya çalıştırıcısı; takımın ismini, bölgenin adını ya da okula adını duyurmak için kişiye sürekli olarak başarıyı

sunuyorsa burada fair-play ilkesinin zarar gördüğünü ifade edebilmek mümkün olmaktadır (Türkmen ve Varol, 2015: 46).

Çalışmalar, beden eğitimi derslerinde fair-play ilkesini benimseyememiş öğrencilerin müsabakalarda sergiledikleri erdemsiz tutum ve davranışlarda beden eğitimi öğretmenlerinin fair-play anlayışının etkili olduğunu göstermektedir. Beden eğitimi öğretmenlerinin futbol kapsamında fair-play'e ilişkin pozitif ve negatif görüşlerinin irdelendiği bir çalışmada, öğretmenlerin genel olarak fair-play anlayışlarının başarıya odaklı olduğu görülmüştür. Bununla birlikte son zamanlarda okullarda müsabakalarda rastlanan şiddet olaylarında öğrencilere “her ne pahasına olursa olsun kazanmak” ilkesinin benimsetildiği görülmüştür (Loland, 2013).

Karşılaşma sporları fair-play'e en fazla gereksinim duyulan branşlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu spor türlerinde amatörlükten profesyonelliğe geçildikçe sportif erdeme daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun nedeni profesyonellikte beklentinin başarı yönünde olmasıdır. Bunun amatör kurumlar dışında hiçbir alanda tesis edilememesi ise yalnızca spora değil aynı zamanda tüm bireylere ve toplumlara zararı olacaktır. Öğrenciler burs kazanabilmek veya derslerini geçebilmek adına suni olduğu kadar güç bir baskı altında kalmaktadır. Bu doğrultuda ilköğretimden yükseköğrenime gelinceye kadar süreç içerisinde sınavların devamlı bir biçimde yarışma olarak algılanması ve bunlarda başarılı olmayanların elenerek ortalıktan kaybolacakları ile ilgili bir görüş ortaya çıkmıştır. Başlı başına değer arz eden bu görüş kapsamında ve performans odaklı yapıldığında bir pazar aracı olarak kullanılmaya başlamaktadır. Ortaya çıkan bu tablo gizli profesyonelliğin en trajik bir boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır (Cecchini vd., 2007:205).

Amatör ve profesyonel futbolcuların fair-play anlayışlarına bağlı olarak yapılan bir çalışmada, başarı ile profesyonellik bir araya geldiğinde fair-play anlayışını ortadan kaldırdığı neticesine ulaşılmıştır. Amatör oyunculara kıyasla profesyonel oyuncuların daha az fair-play davranışına bağlı kaldıkları, nasıl olursa olsun kazanma odaklı oldukları neticesine varılmıştır. Bu bağlamda futbolcular rakiplerini bir düşman olarak algılamakta ve haksız avantajlarından yararlanmayı olağan bir tutum olarak değerlendirmektedirler. Amatör futbolcular da profesyonel futbolcular kadar olmasa da kazanmak söz konusu olduğunda fair-play'e bağlı kalmadıklarını söylemişlerdir (Sezen ve Yıldırım, 2007: 14).

Spor, kişinin kurallara bağılı olarak sahip olduğu tüm g¼c¼yle m¼cadele edeceği, rakiplerine saygı g¼stereceđi bir faaliyettir. Bunlar sağlanamazsa spordan çok d¼řmanlık ve kavgadan s¼z edilecektir. Karşılıklı m¼cadele, sporcuların belli kurallara bağılı kalarak performanslarını en iyi d¼zeyde sergileyerek başarılı olmalarını kapsamaktadır. Kurallarla birlikte rakipler birbirlerinin becerilerine saygı duymakta ve birbirlerini bir d¼řman olarak g¼rmemektedir. Rakiplerine zarar vermek yerine m¼cadele ederek başarılı olmaya çalışırlar. Sporu değerli hale getiren ve izlenmesini sağlayan haller bu durumlardır. Fakat yapılan birçok çalışmaya g¼re yarışma sporlarını uzun s¼reli yapan sporcularda etik ve ahlaki davranışlarda azalmalar g¼r¼lmektedir. S¼z konusu g¼r¼ř kapsamında sporcular hakem tarafından tespit edilmedikleri s¼rece kendilerine yarar sağlayacaksa etik olmayan tutumları sergilemeyi tercih etmektedir (Madden, 2015:159).

1.5. SPORTMENLİK

Sporcuların kişilikleri ile sportmen davranışları ¼zerinde durulan konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Ahlaki davranış ya da etik olarak ele alınan sportmence davranış yapısal olarak teori ve kanıtlar ya da değer yargılarından çok fikirleri ortaya koymaktadır (G¼ll¼, 2018: 192).

Sportmenlik, sporculardan beklenmekte olan davranışlar şeklinde ifade edilebilir. Sportmenlik tanımı, şikayetçi olmandan mağlup olabilen, kurallara uymayan tutum ve davranışlarla galip olmayan ve rakibine y¼nelik c¼mert, iyi ve nezaketli davranan sporcular ¼zerinden yapılmaktadır. Sportmenlik, sabır, kendini kontrol etme, cesaret, samimiyet, başkalarının doğruları ile d¼ř¼ncelerine saygı duyma, asillik, c¼mertlik, onurluluk gibi ¼zellikleri içermektedir. Sportmenliğin hedefleri kapsamında oyunun tansiyonunun artırılmasından çok azaltılması bulunmaktadır (alayır vd., 2017: 29).

Sportmenlik kapsamında yarışmanın hedefi becerilerin kıyaslanmasıdır ve bu doğrultuda rakiplere işbirliğinin bir parçası gibi davranılmaktadır. Spor katılımcılarının onlara haksız kazanç temin eden hakem hatalarını kabullenip kabullenmeyeceklerini kararlaştırmaları gerekmektedir. Bunun nedeni s¼z konusu kararların hakem kararlarından çok kuralların d¼zg¼n uygulanmamasından kaynaklanmaktadır. Kazanmak ¼nemli hale geldiğinde ve yarışmanın tansiyonu y¼kseldiđinde sportmenlik ¼nem kazanmaya başlamaktadır. En basit ifadeyle, sportmenlik başarı stratejileri kapsamında etkin davranışlara y¼nelinmesini gerekli kılmaktadır (Cecchini vd., 2007:205).

Yapılan bazı araştırmalar, spora katılımın; paylaşma, işbirliği kurma gibi yararlı davranışların azalmasına, saldıranlık, agresiflik gibi zararlı davranışların ise yükselmesine sebep olduğunu ifade etmektedir. Antrenörlerin oyuncular yerine kazanmanın üzerinde durdukları söylenmektedir. Antrenörlerin sportmence ve ahlaki davranışları sporculara öğretmeleri gerekirken bu davranışları onlara öğretmemekte ve hatta düşük sportmenlik sergilemeleri söz konusu olmaktadır. Spor yapısal olarak toplumsal becerilerin geliştirilmesinde önem arz etmektedir. Bu nedenden dolayı antrenörlerin sporcuların bu becerileri kazanmasında önemli sorumlulukları bulunmaktadır (Madden, 2015:159).

Sportmenlik, spordaki ahlaki bir davranış olmakla birlikte kişinin rekabete dayalı müsabakalarda neler yapmasından çok nasıl yapması gerektiği üzerinde durmaktadır. Antrenörlerin zaman çalabilmek adına davranışlarda bulunmaması, rakibini yanlışlıkla düşüren bir oyuncunun rakibine elini uzatarak durumunu sorması, sporcunun rakibinin sağlığını düşünen davranışlarda bulunması, sporcuların yanlış kararları düzeltmeleri gibi davranışlar sportmenliğe örnek olarak gösterilebilecektir (Güllü, 2018: 192-193).

Profesyonel bir futbolcu açısından düzgün bir sportmenlik, maç öncesinde, sırasında, aralarda ve maçın ardından ne biçimde davrandığıyla ilgili olacaktır. Sportmen oyuncular, rakiplerinin ellerini maç öncesinde ve sonrasında sıkar; kurallara bağlı kalır; rakibine argo konuşmaz; iyi bir hamle sonrasında rakibi tebrik eder; dürüst davranmanın ne demek olduğunu bilir ve kaybetmeyi önemsemezken mütevazice kazanmayı bilirler (Loland, 2013).

Bazı görüşler açısından sportif erdem olarak da ifade edilen sportmenlik kapsamında, sporcu alışkanlıkları, eğilimleri ile geleneklerinin korunması hedeflenmektedir. Kurallara bağlı kalınması, dostluğun ve sosyal yapının geliştirilmesine destek verir. Oyunun kazanılmış olmasından çok oyunun ne biçimde oynanmış olduğu önem arz etmektedir. Bazı görüşler ise etimolojiktir. Temelde spor eğlenmeyi ve zevk almayı hedeflemektedirken bunun tam tersi rekabetçi sporlar başarıya giderken yoğunluğu, çalışmayı ve fedakarlığı hedeflemektedir. Bu kapsamda sportmenlik yapısal açıdan bir tür adalet olmakla birlikte özünde eğlence bulunmaktadır. Sporun özünde oyunla özdeşleşmesi gerekmekte ve bu doğrultuda zevkin dışına çıkmaması gerekmektedir. Bu düşünce yapısal açıdan faydacılığın bir türü olmaktadır. Sportmenliğin fedakarlık

olduğunu ileri süren bir diğer görüş, sportmenliğin adalet, iyilik ve dürüstlük adına yapılan faaliyetlerin ötesine geçtiğini ifade etmektedir. Bu görüş açısından temel motivasyon aracı diğerleri adına endişelenmek olmaktadır. Rakibe gereken durumlarda yardım etmek, ona saygı göstermek ve alkışlanacak tutum ve davranışlarda bulunmak önemlidir. Temelde bu görüş Kant'ın deontolojik ahlakı ile uyumaktadır ancak yapılanların tümü adalet ve sorumluluk maksatlı değildir. Burada hedef diğerinin iyi durumda olmasıdır. Sportmenlik, sporun hedeflerinin gelişmesine destek veren bir eğilimi ifade etmektedir. Bu doğrultuda eğlenmeyi artırmayı amaçlamaktadır. Düzgün ve dürüst bir müsabakada sportmenlik rakiplere yönelik işbirlikçi partnerler olarak tutum sergilemeyi gerekli kılmaktadır (Gürpınar ve Güven, 2011:8).

İKİNCİ BÖLÜM

KİŞİLİK

2.1. KİŞİLİĞİN TANIMI

Eski çağlardan günümüze kadar gelen süreç içerisinde üzerinde durulan konulardan biri kişilik kavramıdır. Psikologlar genel olarak birden fazla kişiliğin varlığı üzerinde durmuş ve bu yönden kişilik kavramı farklı birçok alanda değişik biçimlerde alınmıştır. Bu durum araştırmacılarının ilgisinin bu kavrama yönelmesine neden olmuştur (Şimşek vd., 2008: 99).

Kişiliğin tanımının yapılması ile ilgili olarak araştırmacılar kendi içlerinde ortak bir tanıya ulaşamamış olmalarına rağmen, araştırmacılardan bazıları kişiliği, bireyin dışsal ve içsel çevre ile ilişki kurduğu, bireyi diğer bireylerden farklılaştıran belli bir kalıbı bulunmayan ve tutarlı bir diyalog şekli olarak ifade etmişlerdir. Farklı bir tanıma göre kişilik, kişilerin tutumlarının, davranışlarının, sahip oldukları becerilerin, çevresel adaptasyon stillerinin ve dış görüntülerinin barındığı bireysel bir olgudur. Farklı bir ifadeyle kişilik, bir kişinin algılama, kıyaslama ve tutum stillerini biçimlendiren etmenlerin kişiye ait görüntüsüdür (Kutunis, 2009: 70).

Kişilik, kişinin eylemlerinin, yaklaşımlarının, niteliklerinin, becerilerinin, fiziki görüntüsünün, konuşma stiline ve dış etmenlere yönelik uyumunun tamamı olarak ifade edilmektedir (Yıldız ve Dilmaç, 2012:123). Farklı bir tanıma göre kişilik, kişinin tüm özelliklerini kapsadığı ve farklı bir ifadeyle bireyin yaşam stilini, yaklaşımını, alışkanlıklarını, beden dilini içeren bir kavram olarak ifade edilmektedir. Bununla birlikte düşünce, hissiyat, kişilik, alışkanlıklar, düşünce ve beceriler ile ilişkili bir kavram olmakla beraber gündelik hayat eylemleri, bireysel ayrıçaları ve bireylerin tercihlerini tespit etmektedir (Ötken ve Cenkci, 2013: 42).

Kişilik, sosyal yaşamda kişileri farklılaştıran ve farklı bir kişi olmalarını temin eden en önemli faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyden bireye ya da sosyal yapıdan sosyal yapıya tutum, ilgi ve düşünce farklılıklarının ortaya çıkmasının engellenebilmesi mümkün değildir. Bu sayede bireyin kişisel bir varlık olduğu da ortaya koyulmuş olmaktadır. Bireye bu düzeyde ferdi olabilme niteliği veren kişilik olarak ifade

edilen, bireyin çevresi ve kendi ile diğer bireylerden ayrılmasını sağlayan geliştirmiş olduğu dialoglar olmaktadır (Aytaç, 2007:96).

İfade edilen kişilik tanımları doğrutusunda kişilik özelliklerinin şu şekilde sıralanması mümkündür (Eren, 2001:85):

1. Kişilik, sadece sonradan edinilmemekle birlikte, doğuştan da sahip olunan eğilimlerin tümünden meydana gelmektedir.
2. Kişilik, sağlanan eğilimlerin düzene konulmuş biçimidir. Bu bakımdan değerlendirilecek olursa, kişiliğin ortaya çıkardığı bir yapıdan söz etmek mümkün olacaktır.
3. Kişilik, her kişinin bireysel niteliklerini diğer bireylerden farklılaştıran öğelerdir.
4. Kişilik, kişilerin eğilimleri, çevresine adapte olmasını temin etmektedir.
5. Kişilik, her kişinin doğumuyla birlikte sahip olduğu ve karakterinin meydana gelmesi açısından en önemli öğedir.

2.2. KİŞİLİĞE ETKİ EDEN FAKTÖRLER

Bireylerin kişilik yapılarını biçimlendiren birçok faktör bulunmaktadır. Söz konusu faktörler bireylere etki ederek bireyin kişilik yapısını biçimlendirmektedir. Temelde kişiliği etkileyen ana faktörler şu şekilde kategorize edilmektedir (Yıldırım, 2014:6):

- Genetik faktörler
- Aile faktörü,
- Kültürel ve sosyal faktörler
- Ruhsal faktörler
- Coğrafi ve fiziksel faktör

Genetik faktörler, bireylerin fiziksel ve bilişisel niteliklerinde etkili olmaktadır. Uzun ya da kısa olmak, şişman veya zayıf olmak, farklı göz, saç ve ten rengine sahip olmak gibi fiziksel nitelikleri biçimlendirici etkiye sahiptir. Çevredeki insanların, fiziksel niteliklere verdikleri tepki, kişilik üzerinde farklı etkileri ortaya çıkarabilmektedir. Bir diğer ifadeyle kişilerin ilişki kurarken sahip oldukları genetik faktörler ile tercihleri doğrutusunda kurulan ilişkiler, bireylerin kişiliklerinin oluşumunda bir faktör olmaktadır.

Bireylerin kişilik yapılarının biçimlenmesinde en etkili olan etmenlerden biri de ailedir. Kişilerin karşı karşıya kaldığı ilk sosyal çevre ailedir. Bu sebepten dolayı kişiler, toplumsal değerleri ilk olarak ailelerinden görmekteyiz. Bireyler kendilerine özel tutum ve davranışları ve sosyal değerleri aileleri içerisinde yapmış oldukları gözlemlerle edinmektedirler. İnsanların kişiliğinin meydana gelmesinde bulunmuş oldukları aile ortamının etkisi oldukça yüksektir. Ebeveynler istese de istemese de çocuklar kişiliklerini onları gözlemleyerek biçimlendirmektedir (Bilgin, 2017:946).

Kişiliği biçimlendiren bir diğer etmen kültürel ve sosyal faktörlerdir. Bireyler parçası oldukları toplumun sosyal ve kültürel değerlerini belirleyebilme imkanına sahip değildir. Bu nedenle kişiler toplumun özelliklerini doğrudan kabul etmek durumundadır. Bireyleri aileden sonra en fazla etkileyen faktörlerden biri de kültürel ve sosyal faktörlerdir. Bireyler durmaksızın toplumsal yaşamla ilişki içerisindeyiz. Bireyler, toplumda diğer bireylerle kurdukları ilişkilerle birlikte farklı değerler ve kültürel nitelikler edinmektedirler. Öğrenmiş oldukları bu kültürel özellikler doğrultusunda ise bireylerin kişilikleri değişim gösterir (Choi vd., 2015:1542).

Kişiliği etkileyen bir diğer faktörü ruhsal faktörler oluşturmaktadır. Kişiliğin kişiliğini biçimlendiren ruhsal faktörler içerisinde olgunlaşma, kişisel özgürlüklerin elde edilmesi, pozitif sosyal ilişkiler kurulması, mutlu olma arzusu ve kişinin gelişim göstermesi bulunmaktadır (Barnett vd., 2015:374).

En son faktörü ise coğrafi ve fiziki faktörler oluşturmaktadır. Bireyin doğduğu ve büyümüş olduğu coğrafi çevre, kişiliğin meydana gelmesinde etkili olmaktadır. Bununla birlikte yaşanan fiziki şartlar, iklim ve diğer fiziksel etkenler kişilik özelliklerinin meydana gelmesinde etkili olmaktadır (Zel, 2001:25).

2.3. KİŞİLİĞİN TESPİT EDİLMESİNDE YARARLANILAN METOTLAR

Kişiliğin tespit edilmesi, bireylerin davranışlarının değerlendirilmesini kapsamaktadır. Bir diğer ifadeyle kişiliğin tespit edilmesindeki hareket noktası, bireylerle ilgili bir değerlendirme bulunabilmesidir. Özellikle insan etmeni düşünüldüğünde her bireyin farklı olması, kişiliğin belirlenmesi sürecini oldukça güçleştirmektedir. Kişiliğin tespit edilmesinin sebeplerinden bir tanesi birbirleriyle uyum olmayan kişilerin nitelikleri ile farklılık düzeylerinin belirlenebilmesidir (Bilgin, 2011:43-44).

Kişiliğin tespit edilebilmesi açısından pek çok metot değerlendirilmiştir. Isabel Briggs Myers ve Katharine Briggs tarafından Carl Jung'ın kişilik kuramından hareketle Myers-Briggs kişilik ölçeği 1940'lı yıllarda literatüre kazandırılmıştır. Bu ölçek kapsamında tüm bireylerin 16 kişilik türünden bir tanesine 4 çift boyuttan faydalanarak uyduğu ileri sürülmektedir (Kaşlı, 2009:32; Stein ve Swan, 2019:2). İlk boyutu oluşturan dışa ve içe dönüklük açısından genetiksel bir olgunun varlığı ileri sürülmektedir. Söz konusu boyut kapsamında kişiliğin meydana gelmesinde çevrenin etkili olmadığını varsayımı bulunmaktadır. Diğer boyutu duyusal-sezgisellik oluşturmaktadır. Bu boyut bireyin çevredeki olayları algılama şeklini ortaya koymaktadır. Özellikle duyusal algıları gelişmiş olan kişiler, algılarını elle tutulur gerçekler ile beş duyularına odaklamayı tercih etmektedir. Düşünme-hissetme boyutu diğer boyutu oluşturmaktadır. Bu boyut bireylerin karar süreçlerindeki yararlandığı kriterlerin nesnelliği veya öznelliği ile ilgilidir. Bu boyuttaki bireyler, bireysel değerleri önemsememekte, akıl yürütme ve mantığa bağlı olarak karar vermektedirler. Dördüncü boyutu yargılama-algılama meydana getirmektedir. Bu boyut kapsamında bireyler hayat stilleri ile ilgili tercihlerini kendileri tespit etmektedir. Algılayıcı kişiliğe sahip bireyler, esnek ve doğal bir hayat stili benimserken, yargılayıcı kişiliğe sahip kişiler düzenli, planlı ve yapılandırılmış bir hayat stili benimsemektedir (Kaşlı, 2009:32).

Farklı bir ölçek ise 1949 yılında Raymond Cattell tarafından geliştirilmiştir. Cattell tarafından geliştirilen 16PF kişilik ölçeği 185 sorudan meydana gelmektedir. Ölçek kapsamında yer alan tüm faktörler 10'luk skalalar şeklinde düşük ve yüksek olacak biçimde iki farklı düzeyde ele alınmaktadır. Yaptığı araştırmalar neticesinde 16 adet temel kişiliği özelliğinin olduğunu ileri sürmüştür. İfade ettiği temel kişilik özelliklerinin her insanda olduğunu ileri sürmüştür (Gültekin, 2009:30).

Kişiliğin tespit edilmesinde yararlanılan en eski yöntemlerden birisi görüşme metodudur. Görüşmeler, kişiliği değerlendirilen kişi ile karşılıklı ve sözlü soru-cevap biçiminde yapılmaktadır. Söz konusu bu yöntem, kişilik problemleri olan kişilerle yapılabileceği gibi kuruma iş alımı sırasında bireyin deneyimi, iş yatkınlığının değerlendirilmesi hedefleri ile kullanılmaktadır (Bilgin, 2011:46).

Kişiliğin tespit edilmesinde kullanılan bir diğer metot derecelendirme yöntemidir. Bu metodun kullanılmasının sebebi elde edilen verilerin niceliksel forma çevrilmesidir.

Derecelendirme metodunda bireyler nitelik farklılıklarına bağlı olarak derecelendirilmektedir. Bir kişiye doğruluk, duygusallık, güvenilirlik ve toplum özelliklerine bağlı olarak ele alan yedi aralıklı ölçek, bu metodun kullandığı yöntemlerden yalnızca bir tanesidir. Derecelendirme metodu ile değerlendirilen kişi kendini cetvel üzerinde bir noktaya yerleştirmekte ve bu bağlamda metodu uygulayan kişi cetvelden elde ettiği verilere bağlı olarak bireyi değerlendirmektedir (Bilgin, 2011:47).

Kişiliğin tespit edilmesinde yararlanılan bir diğer metot projektif testtir. Bu metotun en fazla kullanılanlardan biri Rorschach mürekkep testidir. Söz konusu bu çalışma kişilik değerlendirilmesi açısından önemli faktör olarak ele alınmaktadır. Bu teste mürekkep lekesi olan birçok kart bulunmaktadır. Değerlendirilen bireylerden kartlarda ne gördüklerini kısa süre içinde ifade etmeleri istenmektedir. Diğer bir testte ise kartlardaki resimlerin belli bir konusu olmakta ve bireylerden resimlere bakıp kendileri ile ilgili bir hikayeyi anlatmaları talep edilmektedir. Bu metotta araştırmacılar bireylerden kartların üstündeki resimlerdeki kişilerin hislerinin, düşüncelerinin ne olduğu ile neler yaptıklarını değerlendirilmeleri istenmektedir (Tatar, 2013:39).

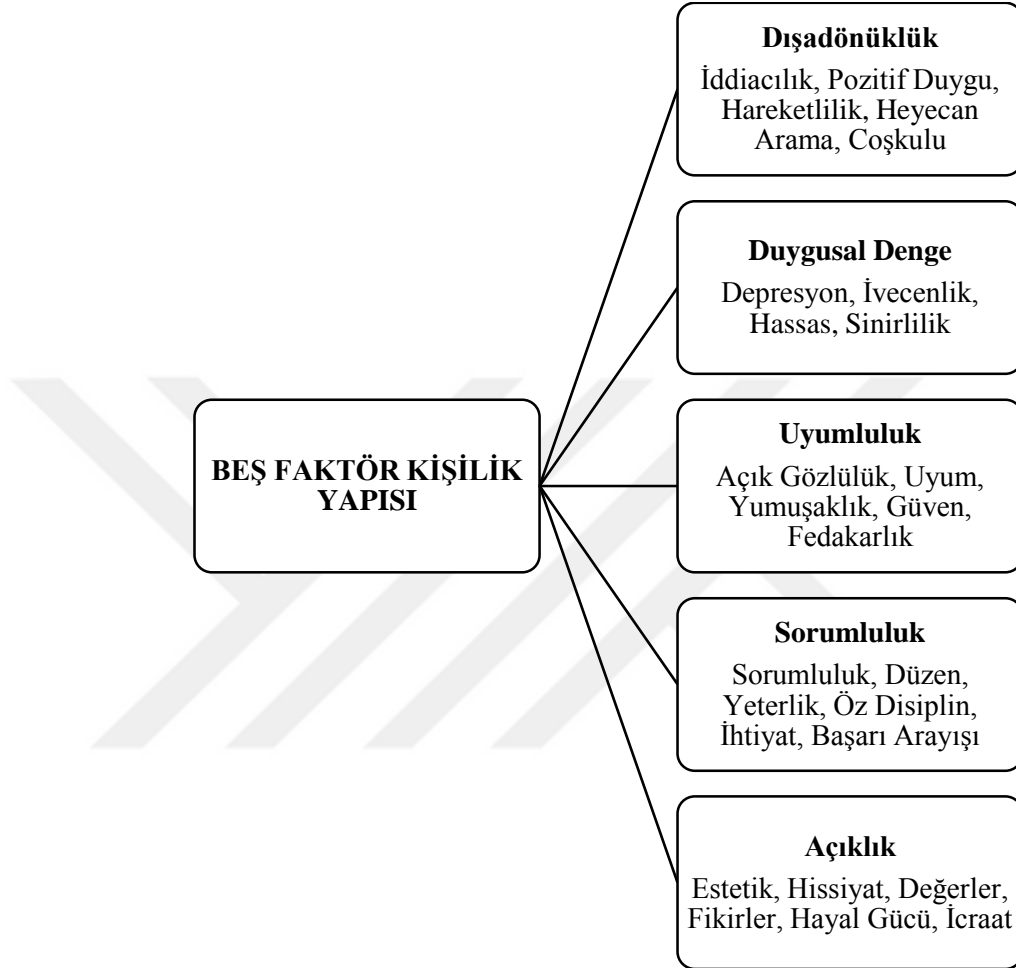
Costa Paul T. İle McCrae Robert R. tarafından 1985 yılında kişiliğin tespit edilmesi açısından beş faktör kişilik envanteri geliştirilmiştir. Bu envanter pek çok araştırmacı tarafından yaygın olarak kullanılan bir envanter olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu envanter kapsamında, kişiliklerin farklı özellikleri ön plana alınmakta ve buna göre bir sınıflandırma yapılmaktadır. Bu ölçeğin dayandığı temel nokta, bireysel farklılıkların dünyadaki her dile göre kayıt altına alınabileceği, farklılıkların konuşmaya yansıtacağı ile sözcükler doğrultusunda kişilerin kişilik yapılarının ortaya koyulabileceği bir sınıflama yapılabileceğidir.

Beş faktör kişilik ölçeği şu faktörlerden meydana gelmektedir (Çetin, 2008: 63):

- Dışadönüklük
- Duygusal denge
- Sorumluluk
- Uyumluluk
- Açıklık

2.4. BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK BOYUTLARI

Beş faktör kişilik envanteri kapsamında bilindiği gibi beş boyut bulunmaktadır. Bu boyutlar Şekil 3’de gösterilmektedir.

Şekil 3. Beş Faktör Kişilik Yapısı

Kaynak: Çetin, 2008: 63.

2.4.1. DIŞADÖNÜKLÜK

Dışadönüklük kavramı bireylerin kendi içlerindeki iletişimin seviyesini ortaya koymaktadır. Farklı bir ifadeyle ağırbaşlılık, soğukluk, çekingenlik gibi bireysel özellikleri olan kişilerin dışadönüklük düzeyinin az olduğu ifade edilmekteyken insanlara dönük olma, sosyal olmak ve konuşkanlık gibi bireysel özellikleri olan bireylerin ise dışadönüklük düzeyinin fazla olduğu ifade edilmektedir (Somer vd., 2011: 34).

Yapılan çalışmalara göre dışa dönüklüğü tanımlayan altı adet temel sıfatın olduğu belirtilmektedir. Söz konusu sıfatlar şu şekilde ifade edilebilir (Costa vd., 1991):

1. Girişkenlik: Pek çok arkadaşı bulunan, neşeli dışadönük olarak, arkadaş ilişkileri az olan, soğuk ise dışadönük olmayan olarak ele alınmaktadır.
2. Aktif: Hızlı hareket eden, enerjik ve hızlı yürüyen dışadönük olarak, düşünceli, yavaş yürüyen ve sakin ise dışadönük olmayan olarak değerlendirilmektedir.
3. İddialı: Kuvvetli ve sözü geçen dışadönük olarak, utangaç ve mütevazı dışadönük olmayan olarak ele alınmaktadır.
4. Maceracı-heyacan odaklı: Gösterişli dışadönük olarak, ihtiyatlı ise dışadönük olmayan şeklinde değerlendirilmektedir.
5. İyimser: Cesur ve güler yüzlü dışadönük olarak, sakin ve isteksiz dışadönük olmayan olarak ifade edilmektedir.
6. Sıcakkanlı: Konuşkan ve sempatik dışadönük olarak, bireylerden kendini soyutlayan ve soğuk ise dışadönük olmayan olarak ifade edilmektedir.

Yapılan araştırmalar neticesinde dışadönük bireylerin; sosyal çevreleri gelişmiş, enerjik, güler yüzlü, arkadaşlık ilişkileri güçlü, sempatik ve arkadaşları ile fazla vakit geçiren bireyler oldukları; içe dönük kişilerinse çekingen, tedbirli, durgun fazla düşünceli ve sakin kişiler oldukları belirtilmektedir (Yeni, 2015: 25). Farklı bir yönden dışadönüklük, kendini ifade edebilmenin, sosyalleşebilmenin ve girişken olmanın bir unsuru olarak ele almak mümkündür. Bu doğrultuda dışadönük bireylerin içedönük bireylere kıyasla daha heyecanlı, girişken, iletişim becerileri fazla, sempatik bireyler oldukları ifade edilebilecektir. Bu bireyler, içedönük bireylere kıyasla kendilerini daha iyi açıklayabilmektedirler (Somer vd., 2011: 34). Takdir edilme ve üstünlük elde edebilme, dışadönük bireylerin ana motivasyon kaynağı olmaktadır. Dışadönük bireylerin stres altında çözüme odaklanan stratejiler izledikleri görülmektedir (Çivitci ve Arıcıoğlu, 2012: 88-89). Dışadönük bireyler, içedönük bireylere kıyasla daha kolay bir biçimde arkadaşlık kurabilmekte ve etrafındaki bireyler tarafından etkileşim kurmayı seven bireyler olarak algılanmaktadır. Bununla birlikte içedönük bireylerin ise sıkılgan, utangaç, sakin ve çekingen bireyler oldukları belirtilmektedir (Horzum vd., 2017:399). Yapılan çalışmalar neticesinde dışadönük bireylerin, onlara yönelik yapılan özendirici ve güdüleyici tutumlara yönelik pozitif tepkiler sergiledikleri gözlemlenmektedir. Konu iş

yaşamı açısından ele alındığında, dışadönük bireylerin bir negatif durum ile cezalandırma kapsamında işi bırakma ihtimallerinin daha çok olduğu görülmüştür (Girgin, 2007: 80).

2.4.2. DUYGUSAL DENGE

Duygusal denge kavramı, bazı çalışmalarda nevroitiklik kavramı kapsamında ele alınmaktadır. Nevrotiklik temelde kendine güven sorunu yaşama, duygusal sorun ve bunalım yaşamaya eğilimli olma, öfkeli, endişeye yatkınlık şeklinde ifade edilmektedir (Horzum vd., 2017:400). Duygusal dengenin temelinde hislerin negatif ve pozitif eğilimlerinin açığa çıkması ifade edilmektedir. Kişiler arasındaki ilişkiler kapsamında duygusal denge oldukça önemli bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır (Girgin, 2007: 84).

Duygusal denge problemi olan bireyler, takıntı, sıkıntı, kaygı gibi rahatsızlıkları sebebiyle uzun vadede olumsuz hislerle karşı karşıya kalabilme eğiliminde olmaktadır. Bu bireyler sahip oldukları nitelikler nedeniyle farklı davranış bozuklukları ortaya koyabilmektedir (Sığrı ve Gürbüz, 2011: 33). Duygusal denge sorunu olan bireylerin toplumsal yaşamda ilişki kurabilmesi ve bu ilişkiyi sürdürebilmesi oldukça güç olmaktadır (Horzum vd., 2017:400). Duygusal açıdan dengeli olan kişiler ise sakin, kendine güvenen, pozitif duygulu, yaşam doyumları fazla, uysal ve sakin bireyler olarak değerlendirilmektedir. Duygusal denge sorunu olan kişilerin işi bırakma yatkınlığının düşük fakat işlerini aksatma yatkınlıklarının fazla oldukları görülmüştür (Girgin, 2007: 84).

Duygusal dengesizlik altı sıfat kapsamında şu şekilde ifade edilmiştir (Costa vd., 1991: 893):

1. Endişeli
2. Düşüncesiz
3. Düşman fikirlere sahip
4. Benlik bilinci olmayan
5. Kırılğan
6. Depresif

2.4.3. Uyumluluk

Uyumluluk özelliği olan kişilerin, diğer kişilere kıyasla yürütülen faaliyetlerde daha çok işbirliği yapmaya yatkın, bireyler arasındaki ilişkilerde esnek, dostane, nazik mücadele veya rekabet etmek yerine beraber hareket etmeyi isteyen bireyler oldukları gözlemlenmektedir (Develioğlu ve Tekin, 2013: 18).

Uyumlu bireyler, saygılı, arkadaş canlısı, kibar, ılımlı, cömert, yumuşak kalpli, hoşgörülü, fedakar ve diğer bireylerle uzlaşmaya hazır bireyler oldukları gözlemlenmektedir (Somer vd., 2011: 35-36). Uyumsuz bireyler ise kötümser, sinirli, çıkarıcı, merhametsiz, kaba ve uzlaşmacı olmayan bireyler oldukları görülmektedir (Sevi, 2009: 27).

Bireyler arasında iyi ilişkiler kurulabilmesi açısından önemli etkenlerden biri uyumluluk faktörüdür. Kişilerin toplumsal ilişkilerinin geliştirilmesinin dışında, kişilerin felsefesinin geliştirilmesi açısından da önemli olduğu açıktır (Horzum vd., 2017:400). Uyumlu olan bireyler fedakar ve hoşgörülü bireyler olmakla beraber diğer insanları da seven kişiler olmaktadır. Uyumluluk faktörü şu sıfatlarla ele alınmaktadır (Costa vd., 1991: 893):

1. Uyma
2. Dürüstlük
3. Güven
4. Alçakgönüllülük
5. Merhamet

Yapılan çalışmalar neticesinde genel itibarıyla uyumluluk faktörünün bireyler arası kurulan ilişkinin niteliği ile ilgili olduğu görülmüştür. Söz konusu faktörün, kişilerarası ilişkilerde etkili olmasının dışında kişinin benlik algısını değiştirmesini, hayat felsefesi ve sosyal tutumlar üzerinde de etkili olduğu ifade edilmektedir (Costa vd., 1991: 888).

2.4.4. Sorumluluk

Sorumluluk duygusu yüksek kişilerin zeki, hedeflerine erişme doğrultusunda tespit ettiği adımları atan, güvenilir, hedefe odaklı bireyler oldukları ifade edilmektedir. Sorumluluğun bu kadar pozitif özelliğinin dışında mükemmeliyetçilik ve aşırı titizlik gibi negatif özellikleri de bulunmaktadır (Bitlisli vd., 2013: 462).

Bazı araştırmalarda sorumluluk kavramının yerine öz disiplin kavramının kullanıldığı gözlemlenmektedir. Söz konusu araştırmalarda öz disiplin kavramının sürdürülebilir becerisini, sıkılmaya ve dikkat dağıtan faktörlere rağmen alınan görevi teslim etme hissi ve sabırlı olmayı ifade ettiği belirtilmektedir (Horzum vd., 2017:400). Bununla birlikte öz disiplin sahibi olmayan bireylerin, başarısızlıklar neticesinde geri çekilme ile işlerinin devamlı erteleme eğiliminde oldukları söylenmektedir (Sevi, 2009: 42).

Sorumluluk, standartların üzerinde bir yoğunlukta çalışmayı, kararlı olmayı, başlanan bir işi yarım bırakmamayı, dikkatli davranmayı, bir işe başlamadan önce detaylı bir biçimde düşünmeyi, sorunlarla baş edebilmek için herşeye hazırlıklı olmayı ifade etmektedir. Bununla birlikte sorumluluk seviyesi fazla olan kişilerin, motivasyonlarının ve iş doyumlarının da artış gösterdiği söylenmektedir (Merdan, 2013: 143).

Sorumluluk faktörünün ifade edilmesi açısından kullanılan beş sıfat şu şekildedir (Costa vd., 1991):

1. Hırslı
2. Azimli
3. Sistemli
4. Başarma yönelimli
5. Titiz

2.4.5. Açıklık

Literatürde açıklık faktörü ile ilgili olarak tam bir fikir birliğine ulaşılamamıştır. Bu faktöre bazı çalışmalarda açıklık dendiği, bazılarında ise deneyime açıklık denildiği gözlemlenmiştir. Bu faktörün kendi içinde alt faktörleri olduğu ifade edilmektedir. Bu faktörler şu şekilde ifade edilebilir (Girgin, 2007: 85):

- Kişilik ile ilgili belirgin hayal gücü
- Yaratıcılık
- Yaratıcılığı gerçekleştirebilme gücü

Açıklığın ifade edilen alt boyutları, kişinin aldığı eğitimle birlikte farklılık gösterecektir (Girgin, 2007: 85).

Açıklık faktörünü ifade etmek açısından kullanılan sıfatlardan bazıları şunlardır (Costa vd., 1991: 893):

1. Kompleks
2. Analitik
3. Bağımsız
4. Liberal
5. Özgün
6. Yaratıcı
7. Hayalî gücü güçlü
8. Özgün
9. Değişikliği önemseyen
10. İlgi alanları fazla

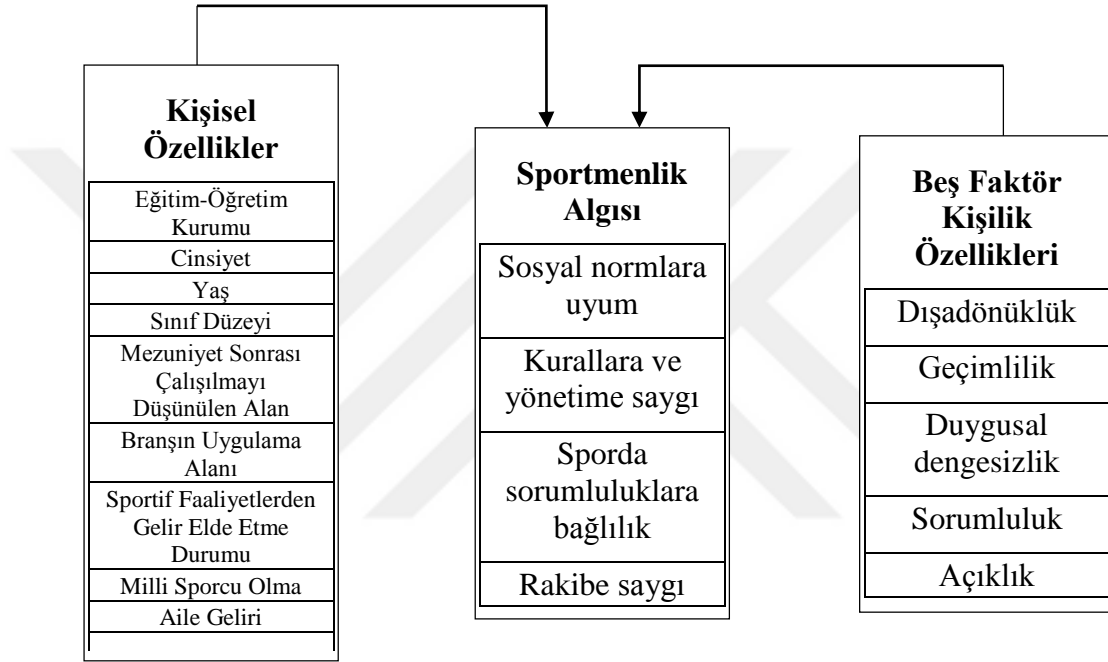
Kendini geliştirmeyi seven kişiler, aynı zamanda entelektüel, zeki, yeniliklere açık, hayal gücü geniş gibi niteliklere sahip olmaktadır. Bununla birlikte gelişime açık kişilerin hayal güçlerinin güçlü ve geniş düşünceli olması nedeniyle özellikle gelişim sergileyen kurumlarda yaratıcılık özellikleri ile ön planda oldukları görülmektedir (Girgin, 2007: 85).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma modeli aşağıdaki şekilde kurgulanmıştır.

Şekil 4. Araştırma Modeli

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini; 2018-2019 Eğitim Öğretim yılı itibariyle Ardahan Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Spor Yöneticiliği Bölümü ve Kafkas Üniversitesi'nin Sarıkamış Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu bünyesindeki Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencileri, çalışma grubunu ise bölüm içerisinde herhangi bir spor branşı ile aktif olarak ilgilenen katılımcılar oluşturmuştur.

Araştırmada 330 öğrenciye anket uygulanmıştır. Eksik veya hatalı olduğu belirlenen 26 anket çıkarılmış ve araştırmaya dahil edilmemiştir. Eksiksiz olarak anketleri tamamlayan 304 öğrenci değerlendirilmeye alınmıştır.

3.3. VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmada veri toplama aracı olarak üç bölümden oluşan anket formları kullanılmıştır. Birinci bölümde öğrencilerin kişisel özelliklerine yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise Beş Faktör Kişilik Ölçeği yer almaktadır.

Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği: Ölçek Balçıkanlı (2010) çalışmasından alınmıştır. Balçıkanlı (2010) tarafından ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Vallerand ve arkadaşlarının (1997) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe versiyonudur. Ölçek 20 ifadeden ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu araştırmada alt boyutlara yönelik Cronbach Alpha değerleri; Faktör 1 (Sosyal Normlara Uyum) 0,82; Faktör 2 (Kurallara ve Yönetime Saygı) 0,79; Faktör 3 (Sporda Sorumluluklara Bağlılık) 0,86; Faktör 4 (Rakibe Saygı) 0,87'dir (Balçıkanlı vd., 2017;3).

Beş Faktör Kişilik Ölçeği: Goldberg (1993) tarafından hazırlanan ve John ve Srivastava (1999) geliştirilen ayrıca Tomrukçu (2008) tarafından Türkçe sürümü yapılan ölçek kullanılmıştır. Ölçek 42 ifadeden ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu araştırmada alt boyutlara yönelik Cronbach Alpha değerleri; Faktör 1 (Dışadönüklük) 0,85; Faktör 2 (Geçimlilik) 0,80; Faktör 3 (Sorumluluk) 0,86; Faktör 4 (Duygusal Dengesizlik) 0,84; Faktör 5 (Gelişime Açıklık) 0,83'dür (Ferhat, 2018;7-8).

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmanın amacında yer alan alt problemlere uygun olarak toplanan veriler, kontrol edilmiş ve elektronik ortamda kayıt altına alınmıştır. Katılımcılardan geri dönen anketlerden 304 anket değerlendirilmiştir. Kaydedilen verilerin çözümlenmesinde ise SPSS 24.0 programı kullanılmıştır.

Verilerin analizinde istatistikî yöntem olarak; frekans, aritmetik ortalama, standart sapma; bağımsız örneklem için tek faktörlü MANOVA testleri kullanılmıştır. Verilerin parametrik testlerin ön şartlarını sağlayıp sağlamadığına Skewness ve Kurtosis (verilerin

normal dağılım durumu) değerleri ve Levene (varyansların homojenliği) testi sonuçları incelenerek karar verilmiştir. Ölçeklerin güvenilirliğini belirlemek için, Cronbach Alpha katsayılarına bakılmıştır.

Tablo 1. ÇBSYÖ ve BFKÖ Puanlarının Dağılımı

Alt Boyutlar	Madde Sayısı	N	Min	Max	Ort.	SS	Çar.	Bas.	Alfa
ÇBSYÖ	20								.902
Sosyal Normlara Uyum	5	30 4	2.20	5.00	4.44	0.64	- 0.82	0.60	.852
Kurallar ve Yönetime Saygı	5	30 4	1.80	5.00	4.18	0.67	- 0.87	0.44	.749
Sporla Sorumluluk	5	30 4	2.60	5.00	4.49	0.61	- 0.90	0.60	.825
Rakibe Saygı	5	30 4	1.80	5.00	4.06	0.77	- 0.55	- 0.53	.782
BFKÖ	42								.856
Dışadönüklük	7	30 4	1.00	5.00	2.99	0.85	- 0.33	- 0.08	.802
Geçimlilik	9	30 4	1.22	4.89	3.02	0.78	0.20	- 0.56	.771
Duygusal Dengesizlik	7	30 4	1.00	5.00	3.21	0.79	0.13	0.00	.724
Sorumluluk	9	30 4	1.00	5.00	2.79	0.87	0.12	- 0.22	.785
Açıklık	10	30 4	1.40	4.80	2.89	0.76	0.38	- 0.55	.779

Araştırma kapsamında yer alan bireylerin ÇBSYÖ'nin 4 alt boyutu için aldıkları ortalama puanlar incelendiğinde, ilk alt boyutun “sporda sorumluluklara bağlılık” (Ort.=4.49) ve son alt boyutun ise “kurallar ve yönetime saygı” (Ort.=4.18) olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin güvenilirliğini test etmek için hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısının ölçek alt boyutları için .749 (kurallar ve yönetime saygı) ile .852 (sosyal normlara uyum) arasında değiştiği görülmektedir. Toplam ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısının .902 olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca BFKÖ'nin 5 alt boyutu için aldıkları ortalama puanların ise “duygusal dengesizlik” (Ort.=3.21) ile “sorumluluk” (Ort.=2.79) arasında olduğu görülmektedir. Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ölçek alt boyutları için .724 (duygusal dengesizlik) ile .785 (sorumluluk) arasında değişmektedir. Toplam ölçeğin Cronbach Alpha iç

tutarlılık katsayısının .856 olduğu tespit edilmiştir. Sonuçlar veri toplama aracının güvenilir ölçme yaptığı söylenebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 2.'de ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Frekans Dağılımları

Değişkenler	Alt Grup	N	%	Toplam
Cinsiyet	Erkek	154	50.7	304
	Kadın	150	49.3	
Yaş	≤ 21 yaş	183	60.2	304
	≥ 22 yaş	121	39.8	
Sınıf	1.	123	40.5	304
	2.	67	22.0	
	3.	83	27.3	
	4.	31	10.2	
Meslekte Çalışma Tercihi	KamuSektörü	216	71.1	304
	Özel Sektör	88	28.9	
Yaptığı Spor Branşı	Bireysel	148	48.7	304
	Takım	156	51.3	
Branştan Ücret Alma Durumu	Evet	45	14.8	304
	Hayır	259	85.2	
Millilik Durumu	Evet	19	6.3	304
	Hayır	285	93.7	
Ailesinin Refah Düzeyi	Düşük	69	22.7	304
	Orta	210	69.1	
	Yüksek	25	8.2	

Katılımcıların %50.7'sinin erkek, %60.2'sinin ≤ 21 yaş aralığında, %40.5'inin lisans 1. sınıfta olduğu, %71.1'inin mezuniyet sonrası kamu sektöründe çalışmak istediği, %51.3'ünün takım sporuyla uğraştığı, %85.2'sinin yaptığı spor branşından ücret almadığı, %93.7'sinin branşında millilik derecesi almadığı ve %69.1'inin ise ailesinin refah düzeyinin orta seviyede olduğu görülmektedir.

4.2. ÇOK BOYUTLU SPORTMENLİK YÖNELİMİ ÖLÇEĞİNE İLİŞKİN BULGULAR

Çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeğine ilişkin bulgular aşağıda ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre ÇBSYÖ'nin Puanlarının Dağılımı

Alt Boyutlar	Kadın (N=150)		Erkek (N=154)		F	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Sosyal Normlara Uyum	4.46	0.65	4.42	0.63	0.29	0.59
Kurallar ve Yönetime Saygı	4.24	0.69	4.12	0.65	2.44	0.12
Sporda Sorum. Bağlılık	4.42	0.63	4.75	0.59	4.29	0.03*
Rakibe Saygı	4.12	0.74	3.99	0.79	2.03	0.16

MANOVA analizi sonuçları incelendiğinde, cinsiyet durum değişkeninin ÇBSYÖ'nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. [$\lambda=0.952$, $F_{(4,299)}=3.77$, $p<0.05$]. Hangi bağımlı değişkenin çok değişkenli anlamlılığa katkı sağladığını anlamak amacıyla bakıldığında, cinsiyet durumu ana etkisi açısından sadece “sporda sorumluluklara bağlılık” [$F_{(1,302)}=4.29$; $p<0.05$] alt boyut puanının anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı farklılığın tespit edildiği “sporda sorumluluklara bağlılık” alt boyutunda erkek katılımcıların ortalama puanları (Ort.=4.75) kadın katılımcıların (Ort.=4.42) ortalama puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ayrıca analiz sonuçlarına göre, cinsiyet durum değişkeninin “sosyal normlara uyum” [$F_{(1,302)}=0.29$; $p>0.05$], “kurallar ve yönetime saygı” [$F_{(1,302)}=2.44$; $p>0.05$] ve “rakibe saygı” [$F_{(1,302)}=2.03$; $p>0.05$] alt boyut puanlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre ÇBSYÖ'nin Puanlarının Dağılımı

Alt Boyutlar	≤ 21 yaş (N=183)		≥ 22 yaş (N=121)		F	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Sosyal Normlara Uyum	4.41	0.65	4.48	0.61	0.95	0.33
Kurallar ve Yönetime Saygı	4.18	0.67	4.18	0.68	0.01	0.98
Sporda Sorum. Bağlılık	4.54	0.60	4.41	0.63	3.18	0.08
Rakibe Saygı	4.02	0.79	4.12	0.73	1.33	0.25

Tablo 4'deki MANOVA sonuçları incelendiğinde, yaş değişkeninin ÇBSYÖ'nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, yaş değişkeninin “sosyal normlara uyum” [$F_{(1,302)}=0.95$; $p>0.05$], “kurallar ve yönetime saygı” [$F_{(1,302)}=0.01$; $p>0.05$], “sporda sorumluluklara bağlılık” [$F_{(1,302)}=3.18$; $p>0.05$] ve “rakibe saygı” [$F_{(1,302)}=1.33$; $p>0.05$] alt boyut puanlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 5. Katılımcıların Sınıf Değişkenine Göre ÇBSYÖ'nin Puanlarının Dağılımı

Alt Boyutlar	1. sınıf (N=123)		2. sınıf (N=67)		3. sınıf (N=83)		4. sınıf (N=31)		F	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Sosyal Normlara Uyum	4.51	0.55	4.29	0.65	4.49	0.73	4.35	0.65	2.13	0.10
Kurallar ve Yönetime Saygı	4.28	0.58	4.10	0.64	4.13	0.79	4.11	0.73	1.48	0.22
Sporda Sorum. Bağlılık	4.69	0.51	4.32	0.64	4.37	0.64	4.37	0.65	8.12	0.00*
Rakibe Saygı	4.00	0.82	4.09	0.73	4.09	0.74	4.09	0.71	0.33	0.80

Tablo 5'deki MANOVA sonuçları, sınıf değişkeninin ÇBSYÖ'nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğu belirlenmiştir [$\lambda=0.872$, $F_{(4,299)}=3.48$, $p<0.05$]. Hangi bağımlı değişkenin çok değişkenli anlamlılığa katkı sağladığını anlamak amacıyla bakıldığında ise, sınıf değişkeninin ana etkisi açısından sadece “sporda sorumluluklara bağlılık” [$F_{(3,300)}=8.12$; $p<0.05$] alt boyut puanının anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Anlamlı farklılığın tespit edildiği “sporda sorumluluklara bağlılık” alt boyutunda 1. sınıfta okuyan katılımcıların ortalama puanlarının (Ort.=4.69), diğer 3 gruptan (2. sınıf Ort.=4.32; 3. sınıf Ort.=4.37; 4. sınıf Ort.=4.37) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tek faktörlü MANOVA analizi sonuçlarına göre, sınıf değişkeninin “sosyal normlara uyum” [$F_{(3,300)}=2.13$; $p>0.05$], “kurallar ve yönetime saygı” [$F_{(3,300)}=1.48$; $p>0.05$] ve “rakibe saygı” [$F_{(3,300)}=0.33$; $p>0.05$] alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 6. Katılımcıların Meslekte Çalışma Tercihine Göre ÇBSYÖ'nin Puanlarının Dağılımı

Alt Boyutlar	Kamu (N=216)		Özel (N=88)		F	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Sosyal Normlara Uyum	4.50	0.60	4.29	0.71	7.00	0.01*
Kurallar ve Yönetime Saygı	4.25	0.63	4.00	0.74	8.73	0.01*
Sporda Sorum. Bağlılık	4.55	0.54	4.33	0.75	8.30	0.01*
Rakibe Saygı	4.12	0.75	3.91	0.79	4.78	0.03*

Tablo 6'daki analiz sonuçları incelendiğinde, meslekte çalışma değişkeninin ÇBSYÖ'nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğu belirlenmiştir [$\lambda=0.962$, $F_{(4,299)}=2.93$, $p<0.05$]. Hangi bağımlı değişkenin çok değişkenli anlamlılığa katkı sağladığını anlamak amacıyla bakıldığında, meslekte çalışma değişkeni ana etkisi açısından tüm alt boyutlarda (“sosyal normlara uyum” [$F_{(1,302)}=7.00$; $p<0.05$]; “kurallar ve yönetime saygı” [$F_{(1,302)}=8.73$; $p<0.05$]; “sporda sorumluluklara bağlılık” [$F_{(1,302)}=8.30$; $p<0.05$]; “rakibe saygı” [$F_{(1,302)}=4.78$; $p<0.05$]) ortalama puanların istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anlamlı farklılığın tespit edildiği tüm alt boyutlarda, kamu sektöründe çalışmak isteyen katılımcıların ortalama puanları (sosyal normlara uyum Ort.=4.50; kurallar ve yönetime saygı Ort.=4.25; sporda sorumluluklara bağlılık Ort.=4.55; rakibe saygı Ort.=4.12), özel sektörde çalışmak isteyen katılımcıların (sosyal normlara uyum Ort.=4.29; kurallar ve yönetime saygı Ort.=4.00; sporda sorumluluklara bağlılık Ort.=4.33; rakibe saygı Ort.=3.91) ortalama puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Katılımcıların Yaptığı Spor Branşı Değişkenine Göre

Alt Boyutlar	Bireysel Sp. (N=148)		Takım Sp. (N=156)		F	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Sosyal Normlara Uyum	4.38	0.67	4.49	0.60	2.26	0.13
Kurallar ve Yönetime Saygı	4.16	0.69	4.19	0.66	0.18	0.67
Sporada Sorum. Bağlılık	4.37	0.67	4.60	0.53	10.83	0.00*
Rakibe Saygı	4.05	0.74	4.06	0.79	0.01	0.98

Tek faktörlü MANOVA sonuçlarına bakıldığında, yapılan spor branşı değişkeninin ÇBSYÖ'nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğu belirlenmiştir [$\lambda=0.951$, $F_{(4,299)}=2.26$, $p<0.05$]. Alt boyut ortalama puanları incelendiğinde, yapılan spor branşı ana etkisi açısından yalnızca “sporda sorumluluklara bağlılık” [$F_{(1,302)}=10.83$; $p<0.05$] alt boyut puanının anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Anlamlı farklılığın tespit edildiği “sporda sorumluluklara bağlılık” alt boyutunda takım sporu yapan katılımcıların ortalama puanları (Ort.=4.60) bireysel spor yapan katılımcıların(Ort.=4.37) ortalama puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca analiz sonuçlarına göre, katılımcıların yaptığı spor branşı değişkeninin “sosyal normlara uyum” [$F_{(1,302)}=2.26$; $p>0.05$], “kurallar ve yönetime saygı” [$F_{(1,302)}=1.18$; $p>0.05$] ve “rakibe saygı” [$F_{(1,302)}=0.01$; $p>0.05$] alt boyut puanlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 8. Katılımcıların Yaptığı Spor Branşından Gelir Elde Etme Değişkenine Göre ÇBSYÖ'nin Puanlarının Dağılımı

Alt Boyutlar	Evet (N=45)		Hayır (N=259)		F	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Sosyal Normlara Uyum	4.30	0.69	4.46	0.63	2.60	0.11
Kurallar ve Yönetime Saygı	4.07	0.69	4.20	0.67	1.47	0.23
Sporda Sorum. Bağlılık	4.19	0.67	4.54	0.59	12.97	0.01*
Rakibe Saygı	3.99	0.80	4.07	0.76	0.38	0.54

Tablo 8'deki sonuçlara bakıldığında, spor branşından gelir elde etme durumu değişkeninin ÇBSYÖ'nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir [$\lambda=0.954$, $F_{(4,299)}=3.58$, $p<0.05$]. Hangi bağımlı değişkenin çok değişkenli anlamlılığa katkı sağladığını anlamak amacıyla bakıldığında, spor branşından gelir elde etme durumu ana etkisi açısından “sporda sorumluluklara bağlılık” [$F_{(1,302)}=12.97$; $p<0.05$] alt boyut puanının istatistiksel olarak anlamlı farklılaştığı belirlenmiştir. Bu alt boyutta yaptığı branştan gelir elde eden katılımcıların ortalama puanları (Ort.=4.19), gelir elde etmeyen katılımcıların (Ort.=4.54) ortalama puanlarından daha düşüktür.

Ayrıca, spor branşından gelir elde etme durumu değişkeninin “sosyal normlara uyum” [$F_{(1,302)}=2.60$; $p>0.05$], “kurallar ve yönetime saygı” [$F_{(1,302)}=1.47$; $p>0.05$] ve “rakibe saygı” [$F_{(1,302)}=0.38$; $p>0.05$] alt boyut ortalama puanları istatistiki olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

Tablo 9. Katılımcıların Millilik Durumu Değişkenine Göre ÇBSYÖ'nin Puanlarının Dağılımı

Alt Boyutlar	Evet (N=19)		Hayır (N=285)		F	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Sosyal Normlara Uyum	4.47	0.62	4.01	0.73	9.39	0.01*
Kurallar ve Yönetime Saygı	4.19	0.67	4.02	0.72	1.11	0.29
Sporda Sorum. Bağlılık	4.51	0.59	4.17	0.79	5.63	0.02*
Rakibe Saygı	4.01	0.68	4.06	0.77	0.07	0.79

Tek faktörlü MANOVA analizi sonuçlarına göre, millilik durumu değişkeninin ÇBSYÖ'nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$\lambda=0.954$, $F_{(4,299)}=3.63$, $p<0.05$]. Hangi bağımlı değişkenin çok değişkenli anlamlılığa katkı sağladığını anlamak amacıyla bulgulara bakıldığında, millilik durumu değişkeni ana etkisi açısından “sosyal normlara uyum” [$F_{(1,302)}=9.39$; $p<0.05$] ve “sporda sorumluluklara bağlılık” [$F_{(1,302)}=5.63$; $p<0.05$] alt boyut puanlarının anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Anlamlı farklılığın tespit edildiği alt boyutlarda milli olan katılımcıların ortalama puanları (sosyal normlara uyum Ort.=4.47; sporda sorumluluklara bağlılık Ort.=4.51) milli olmayanlardan (sosyal normlara uyum Ort.=4.01; sporda sorumluluklara bağlılık Ort.=4.17) daha yüksektir

Tablo 10. Katılımcıların Ailesinin Refah Düzeyi Değişkenine Göre ÇBSYÖ'nin Puanlarının Dağılımı

Alt Boyutlar	Düşük (N=69)		Orta (N=210)		Yüksek (N=25)		F	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Sosyal Normlara Uyum	4.47	0.51	4.42	0.68	4.50	0.62	0.28	0.76
Kurallar ve Yönetime Saygı	4.23	0.66	4.16	0.68	4.14	0.70	0.32	0.73
Sporda Sorum. Bağlılık	4.55	0.56	4.50	0.61	4.24	0.68	2.47	0.09
Rakibe Saygı	4.12	0.78	4.02	0.76	4.22	0.75	1.08	0.34

Analiz sonuçlarına göre, refah düzeyi değişkeninin ÇBSYÖ'nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir [$\lambda=0.962$, $F_{(4,299)}=1.446$, $p>0.05$]. Alt boyutlara bakıldığında, refah düzeyi ana etkisi açısından “sosyal normlara uyum” [$F_{(2,301)}=0.28$; $p>0.05$], “kurallar ve yönetime saygı” [$F_{(2,301)}=0.32$; $p>0.05$], “sporda sorumluluklara bağlılık” [$F_{(2,301)}=2.47$; $p>0.05$] ve “rakibe saygı” [$F_{(2,301)}=1.08$; $p>0.05$] alt boyut puanlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır.

4.3. Beş Faktör Kişilik Ölçeğine İlişkin Bulgular

Tablo 11. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre BFKÖ'nin Puanları Dağılımı

Alt Boyutlar	Kadın (N=150)		Erkek (N=154)		F	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Dışadönüklük	3.00	0.93	2.99	0.76	0.01	0.92
Geçimlilik	3.01	0.84	3.03	0.73	0.08	0.78
Duygusal Dengesizlik	3.28	0.82	3.14	0.76	2.37	0.13
Sorumluluk	2.77	0.92	2.81	0.81	0.13	0.72
Açıklık	2.91	0.80	2.88	0.72	0.08	0.78

MANOVA analizi sonuçları incelendiğinde, cinsiyet durum değişkeninin BFKÖ'nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir [$\lambda=0.990$, $F_{(5,298)}=0.61$, $p>0.05$]. Alt boyutlara bakıldığında, cinsiyet durum değişkeninin “dışadönüklük” [$F_{(1,302)}=0.01$; $p>0.05$], “geçimlilik” [$F_{(1,302)}=0.08$; $p>0.05$], “duygusal dengesizlik” [$F_{(1,302)}=2.37$; $p>0.05$], “sorumluluk” [$F_{(1,302)}=0.13$; $p>0.05$] ve “açıklık” [$F_{(1,302)}=0.08$; $p>0.05$] olmak üzere hiçbir alt boyut puanlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 12. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre BFKÖ'nin Puanları Dağılımı

Alt Boyutlar	≤ 21 yaş (N=183)		≥ 22 yaş (N=121)		F	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Dışadönüklük	2.97	0.90	3.04	0.76	0.51	0.48
Geçimlilik	3.04	0.83	3.00	0.71	0.16	0.69
Duygusal Dengesizlik	3.16	0.79	3.28	0.79	1.48	0.23
Sorumluluk	2.68	0.79	2.87	0.91	3.47	0.06
Açıklık	2.95	0.82	2.81	0.65	2.36	0.13

MANOVA analizi sonuçları incelendiğinde, yaş değişkeninin BFKÖ'nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir [$\lambda=0.971$, $F_{(5,298)}=1.81$, $p>0.05$]. Alt boyutlara bakıldığında, yaş değişkeninin ana etkisi açısından yaş değişkeninin “dışadönüklük” [$F_{(1,302)}=0.51$; $p>0.05$], “geçimlilik” [$F_{(1,302)}=0.16$; $p>0.05$], “duygusal dengesizlik” [$F_{(1,302)}=1.48$; $p>0.05$], “sorumluluk” [$F_{(1,302)}=3.47$;

$p>0.05$] ve ‐açıklık‐ [$F_{(1,302)}=2.36$; $p>0.05$] alt boyut puanlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır.

Tablo 13. Katılımcıların Sınıf Değişkenine Göre BFKÖ'nin Puanları Dağılımı

Alt Boyutlar	1. sınıf (N=123)		2. sınıf (N=67)		3. sınıf (N=83)		4. sınıf (N=31)		F	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Dışadönüklük	3.02	0.93	3.02	0.83	3.08	0.73	2.62	0.78	2.42	0.07
Geçimlilik	3.04	0.93	3.09	0.67	3.02	0.70	2.80	0.57	1.01	0.39
Duygusal Dengesizlik	3.18	0.85	3.17	0.66	3.16	0.74	3.52	0.91	1.76	0.16
Sorumluluk	2.37	0.75	2.75	0.74	2.83	1.01	2.96	0.72	3.61	0.01*
Açıklık	2.92	0.84	3.07	0.76	2.81	0.69	2.64	0.55	2.83	0.04*

Tablo 13'teki analiz sonuçlarına bakıldığında, sınıf değişkeninin BFKÖ'nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olmadığı görülmektedir [$\lambda=0.934$, $F_{(5,298)}=1.37$, $p>0.05$]. Alt boyut puanlarına göre, sınıf değişkeni ana etkisi açısından ‐sorumluluk‐ [$F_{(3,300)}=3.61$; $p<0.05$] ve ‐açıklık‐ [$F_{(3,300)}=2.83$; $p<0.05$] alt boyut puanının anlamlı olarak farklılaştığı belirlenmiştir.

Anlamlı farklılığın tespit edildiği ‐sorumluluk‐ alt boyutunda 4. sınıf (Ort.=2.96) ve 3. sınıfta (Ort.=2.83) öğrenim gören katılımcıların ortalama puanları, 1. sınıfta (Ort.=2.37) öğrenim gören katılımcılardan; ‐açıklık‐ alt boyutunda ise 2. sınıfta öğrenim gören katılımcıların ortalama puanları (Ort.=3.07), 4. sınıfta (Ort.=2.64) öğrenim gören katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ayrıca sonuçlara göre, sınıf değişkeninin ‐dışadönüklük‐ [$F_{(3,300)}=2.42$; $p>0.05$], ‐geçimlilik‐ [$F_{(3,300)}=1.01$; $p>0.05$], ‐duygusal dengesizlik‐ [$F_{(3,300)}=1.76$; $p>0.05$] alt boyut puanlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Tablo 14. Katılımcıların Meslekte Çalışma Tercih Değişkenine Göre BFKÖ'nin Puanları Dağılımı

Alt Boyutlar	Kamu (N=216)		Özel (N=88)		F	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Dışadönüklük	2.95	0.87	3.10	0.80	1.79	0.18
Geçimlilik	2.95	0.81	3.19	0.69	5.66	0.02*
Duygusal Dengesizlik	3.26	0.81	3.08	0.74	3.44	0.07
Sorumluluk	2.74	0.86	2.91	0.87	2.27	0.13
Açıklık	2.86	0.76	2.99	0.75	1.93	0.17

MANOVA sonuçlarına göre, meslekte çalışma tercihi değişkeninin BFKÖ'nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olmadığı belirlenmiştir [$\lambda=0.977$, $F_{(5,298)}=1.38$, $p>0.05$]. Alt boyut ortalamaları incelendiğinde, meslekte çalışma tercihi ana etkisi açısından “geçimlilik” [$F_{(1,302)}=5.66$; $p<0.05$] alt boyut puanının anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı farklılığın tespit edildiği “geçimlilik” alt boyutunda özel sektörde çalışmak isteyen katılımcıların ortalama puanlarının (Ort.=3.19), kamuda çalışmak isteyenlerden (Ort.=2.95); daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ayrıca analiz sonuçlarına göre, meslekte çalışma tercihi değişkeninin “dışadönüklük” [$F_{(1,302)}=1.79$; $p>0.05$], “duygusal dengesizlik” [$F_{(1,302)}=3.44$; $p>0.05$], “sorumluluk” [$F_{(1,302)}=2.27$; $p>0.05$] ve “açıklık” [$F_{(1,302)}=1.93$; $p>0.05$] alt boyut puanlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 15. Katılımcıların Yaptığı Spor Branşını Değişkenine Göre BFKÖ'nin Puanları Dağılımı

Alt Boyutlar	Bireysel Sp. (N=148)		Takım Sp. (N=156)		F	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Dışadönüklük	3.04	0.82	2.95	0.87	0.98	0.32
Geçimlilik	3.05	0.77	3.00	0.80	0.29	0.59
Duygusal Dengesizlik	3.21	0.77	3.21	0.82	0.01	0.99
Sorumluluk	2.81	0.82	2.77	0.91	0.21	0.64
Açıklık	2.94	0.73	2.85	0.79	0.92	0.34

Tablo 15'teki analiz sonuçlarına göre, yapılan spor branşını değişkeninin BFKÖ'nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olmadığı belirlenmiştir [$\lambda=0.995$, $F_{(5,298)}=0.29$, $p>0.05$]. Alt boyutlara incelendiğinde, yapılan spor branşını değişkeninin “dışadönüklük” [$F_{(1,302)}=0.98$; $p>0.05$], “geçimlilik” [$F_{(1,302)}=0.29$; $p>0.05$], “duygusal dengesizlik” [$F_{(1,302)}=0.01$; $p>0.05$], “sorumluluk” [$F_{(1,302)}=0.21$; $p>0.05$] ve “açıklık” [$F_{(1,302)}=0.92$; $p>0.05$] olmak üzere hiçbir alt boyut puanlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 16. Katılımcıların Yaptığı Spor Branşından Gelir Elde Etme Değişkenine Göre BFKÖ'nin Puanları Dağılımı

Alt Boyutlar	Evet (N=45)		Hayır (N=259)		F	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Dışadönüklük	3.23	0.75	2.95	0.86	4.31	0.04*
Geçimlilik	3.26	0.68	2.98	0.80	4.91	0.03*
Duygusal Dengesizlik	3.16	0.85	3.22	0.79	0.20	0.65
Sorumluluk	3.05	0.72	2.75	0.88	4.68	0.03*
Açıklık	2.97	0.71	2.88	0.77	0.56	0.46

Tablo 16'daki MANOVA sonuçları incelendiğinde, spor branşından gelir elde etme değişkeninin BFKÖ'nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olmadığı belirlenmiştir [$\lambda=0.969$, $F_{(5,298)}=1.94$, $p>0.05$]. Alt boyut puanlarına göre, spor branşından gelir elde etme değişkeni ana etkisi açısından “dışadönüklük” [$F_{(1,302)}=4.31$; $p<0.05$],

“geçimlilik” [$F_{(1,302)}=4.91$; $p<0.05$] ve “sorumluluk” [$F_{(1,302)}=4.68$; $p<0.05$] alt boyut puanının anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir.

Anlamlı farklılığın tespit edildiği tüm alt boyutlarda spor branşından gelir elde eden katılımcıların ortalama puanları, gelir elde etmeyenlere göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 17. Katılımcıların Millilik Durumu Değişkenine Göre BFKÖ'nin Puanları Dağılımı

Alt Boyutlar	Evet (N=19)		Hayır (N=285)		F	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Dışadönüklük	3.51	0.60	2.79	0.89	11.76	0.01*
Geçimlilik	3.40	0.32	2.98	0.76	5.99	0.02*
Duygusal Dengesizlik	2.14	0.73	2.60	0.82	5.87	0.02*
Sorumluluk	3.83	0.66	2.96	0.85	19.50	0.01*
Açıklık	3.55	0.58	2.93	0.90	8.78	0.01*

Tek faktörlü MANOVA analizi sonuçlarına göre, millilik durumu değişkeninin BFKÖ'nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$\lambda=0.816$, $F_{(5,298)}=13.45$, $p<0.05$]. Hangi bağımlı değişkenin çok değişkenli anlamlılığa katkı sağladığını anlamak amacıyla bulgulara bakıldığında, millilik durumu değişkeni ana etkisi açısından “dışadönüklük” [$F_{(1,302)}=11.76$; $p<0.05$], “geçimlilik” [$F_{(1,302)}=5.99$; $p<0.05$], “duygusal dengesizlik” [$F_{(1,302)}=5.87$; $p<0.05$], “sorumluluk” [$F_{(1,302)}=19.50$; $p<0.05$] ve “açıklık” [$F_{(1,302)}=8.78$; $p<0.05$] alt boyut puanının anlamlı olarak farklılaştığı belirlenmiştir.

Anlamlı farklılığın tespit edildiği “duygusal dengesizlik” alt boyutu hariç diğer alt boyutlarda, milli olan katılımcıların ortalama puanları (dışadönüklük Ort.=3.51; geçimlilik Ort.=3.40; sorumluluk Ort.=3.83; açıklık Ort.=3.55) milli olmayanlardan (dışadönüklük Ort.=2.79; geçimlilik Ort.=2.98; sorumluluk Ort.=2.96; açıklık Ort.=2.93) daha yüksektir. Ayrıca “duygusal dengesizlik” alt boyutunda ise milli olmayan katılımcıların ortalama puanları (Ort.=2.60) milli olan katılımcılardan (Ort.=2.14) daha yüksektir.

Tablo 18. Katılımcıların Ailesinin Refah Düzeyi Değişkenine Göre BFKÖ'nin Puanları Dağılımı

Alt Boyutlar	Düşük (N=69)		Orta (N=210)		Yüksek (N=25)		F	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Dışadönüklük	3.07	0.73	2.95	0.87	3.17	0.92	1.10	0.34
Geçimlilik	3.00	0.77	3.13	0.86	2.94	0.70	0.89	0.41
Duygusal Dengesizlik	3.11	0.82	3.23	0.79	3.30	0.71	0.76	0.47
Sorumluluk	2.71	0.85	2.95	0.95	3.05	0.65	3.31	0.04*
Açıklık	2.86	0.74	2.95	0.82	3.03	0.78	0.81	0.45

Tablo 18'e bakıldığında, refah düzeyi değişkeninin BFKÖ'nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir [$\lambda=0.956$, $F_{(5,298)}=1.35$, $p>0.05$]. Alt boyutlara göre, refah düzeyi değişkeninin ana etkisi açısından sadece "sorumluluk" [$F_{(2,301)}=3.31$; $p<0.05$] alt boyut puanının anlamlı olarak farklılaştığı belirlenmiştir. Anlamlı farklılığın tespit edildiği "sorumluluk" alt boyutunda refah düzeyini yüksek düzeyde hisseden katılımcıların ortalama puanları (Ort.=3.05) düşük düzeyde hisseden (Ort.=2.71) katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ayrıca analiz sonuçlarına göre, yaş değişkeninin "dışadönüklük" [$F_{(2,301)}=1.10$; $p>0.05$], "geçimlilik" [$F_{(2,301)}=0.89$; $p>0.05$], "duygusal dengesizlik" [$F_{(2,301)}=0.76$; $p>0.05$] ve "açıklık" [$F_{(2,301)}=0.81$; $p>0.05$] alt boyut puanlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır.

4.4. Beş Faktör Kişilik Ölçeği ve Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi İlişkisi

Tablo 19. BFKÖ ve ÇBSYÖ İlişkisi

	Sosyal Normlara Uyum	Kurallara ve Yönetime Saygı	Sporda Sorumluluklara Bağlılık	Rakibe Saygı
Dışadönüklük	-.021	.236*	.218**	.229**
Geçimlilik	-.034	.264**	.183*	.074
Duygusal Dengesizlik	-.216**	-.287**	-.375**	-.381**
Sorumluluk	.198**	.053	.237**	.247**
Açıklık	-.023	.087	.091	.063

Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların BFKÖ'nin “dışadönüklük” alt boyut ortalama puanı ile ÇBSYÖ'nin “kurallara ve yönetime saygı” ($r = .236$; $p < 0.05$), “sporda sorumluluklara bağlılık” ($r = .218$; $p < 0.01$) ve “rakibe saygı” ($r = .229$; $p < 0.01$) alt boyut ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

BFKÖ'nin “geçimlilik” alt boyut ortalama puanı ile ÇBSYÖ'nin “kurallara ve yönetime saygı” ($r = .264$; $p < 0.01$) ve “sporda sorumluluklara bağlılık” ($r = .183$; $p < 0.05$) alt boyut ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

BFKÖ'nin “duygusal dengesizlik” alt boyut ortalama puanı ile ÇBSYÖ'nin “sosyal normlara uyum” ($r = -.216$; $p < 0.01$) ve “kurallara ve yönetime saygı” ($r = -.287$; $p < 0.01$) alt boyut ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönde ve düşük düzeyde; “sporda sorumluluklara bağlılık” ($r = -.375$; $p < 0.01$) ve “rakibe saygı” ($r = -.381$; $p < 0.01$) alt boyut ortalama puanları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönde ve orta düzeyde bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Ayrıca BFKÖ'nin “sorumluluk” alt boyut ortalama puanı ile ÇBSYÖ'nin “sosyal normlara uyum” ($r = .198$; $p < 0.01$), “sporda sorumluluklara bağlılık” ($r = .237$; $p < 0.01$) ve

“rakibe saygı” ($r = .247$; $p < 0.01$) alt boyut ortalama puanları arasında da istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencilerinin bazı demografik değişkenlere göre sportmenlik yönelim düzeyleri ve kişilik özellikleri karşılaştırılarak; ölçekler arasındaki ilişki incelenmiştir.

Bulgular incelendiğinde, cinsiyet durum değişkeninin ÇBSYÖ'nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğu ve sadece “sporda sorumluluklara bağlılık” alt boyut puanının anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı farklılığın tespit edildiği “sporda sorumluluklara bağlılık” alt boyutunda erkek katılımcıların ortalama puanları (Ort.=4.75) kadın katılımcıların (Ort.=4.42) ortalama puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ancak diğer alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı fark çıkmamasına karşın; kadınların ortalama puanları erkeklere oranla daha yüksektir. Gürpınar ve Kurşun (2013) yaptıkları çalışmada, kadınların sportmenlik yönelimi ortalama puanları bütün boyutlarda erkeklerden daha yüksek olduğunu tespit edilmiştir. Gümüş vd., (2016) erkek öğrencilerin kadın öğrencilere oranla fair play konusunda sertliğe daha yatkın oldukları sonucuna varmıştır. Yine Proios (2011) ise öğrencilerin okul spor ortamlarında sergiledikleri adil olmayan davranışları ile algılanan davranışları arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğunu ve bunun da cinsiyete göre değişiklik gösterdiğini tespit etmiştir. Farklı şekilde Efe (2006) çalışmada, spor karşılaşması esnasında ve sonrasında geçerli olmak üzere sportmenlik davranışlar bakımından kadın ve erkek sporcular arasında farklılaşmanın olmadığını tespit etmiştir.

Öğrencilerin yaşlarına göre sportmenlik algıları incelendiğinde, sadece sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiş ve alt boyutunda ≤ 21 yaş aralığındaki katılımcıların ortalama puanları (Ort.=4.54) ≥ 22 yaş aralığındaki katılımcıların (Ort.=4.41) ortalama puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Topçu (2013) sporcular üzerinde yaptığı araştırmasında ise sporcuların yaşlarına göre sportmenlik algılarının farklılık göstermediğini tespit etmiştir. Yine İkizler ve Tekin (2008) çalışmalarında sporcuların yaşlarına bağlı olarak sportmenlik algılarının farklılık göstermediğini tespit etmişlerdir. Elik (2017) amatör sporcular üzerinde yaptığı çalışmada ise araştırmaya katılan sporcuların yaşadıkları yere göre sportmenlik algılarının farklılık göstermediğini tespit etmiştir.

Araştırma grubunun sınıf değişkeninin ana etkisi açısından sadece “sporda sorumluluklara bağlılık” alt boyut puanının anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Anlamlı farklılığın tespit edildiği “sporda sorumluluklara bağlılık” alt boyutunda 1. sınıfta okuyan katılımcıların ortalama puanlarının (Ort.=4.69), diğer 3 gruptan (2. sınıf Ort.=4.42; 3. sınıf Ort.=4.37; 4. sınıf Ort.=4.37) daha yüksek olduğu görülmektedir. Koç (2013) tarafından yapılan çalışmada ise öğrencilerin sınıf düzeyleri arttıkça sportmenlik davranışlarının arttığı ifade edilmiştir. Kayışoğlu vd. (2015) araştırmalarında ise sınıf düzeyi ile sportmenlik arasında bir ilişki tespit edilememiştir. İlgili çalışmalar çalışmamızla örtüşmemekte olup; bölge, branş, bölüm vb. değişkenlerin bu tür farklılıkları ortaya çıkarabileceği söylenebilir.

Araştırma grubunun meslekte çalışma değişkeninin ÇBSYÖ'nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğu ve tüm alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir. Anlamlı farklılığın tespit edildiği tüm alt boyutlarda, kamu sektöründe çalışmak isteyen katılımcıların ortalama puanları (sporda sorumluluklara bağlılık Ort.=4.50; sosyal normlara uyum Ort.=4.25; kurallar ve yönetime saygı Ort.=4.55; rakibe saygı Ort.=4.12), özel sektörde çalışmak isteyen katılımcıların (sporda sorumluluklara bağlılık Ort.=4.29; sosyal normlara uyum Ort.=4.00; kurallar ve yönetime saygı Ort.=4.33; rakibe saygı Ort.=3.91) ortalama puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Sonuçtan hareketle; özel sektörde çalışabilmenin zorlu taraflarını günümüz şartlarında gözlemleyebilmekteyiz. Özel sektörde sadece belirli yazılı sınavların haricinde, uygulama alanındaki kabiliyetler ve iyi bir özgeçmişin olması gerekmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde Sportmenlik yöneliminin rekabetçi bir ortamda ve ister istemez düşüğü günümüz koşullarında belirgin bir durumdur. Bu yüzden kamu sektöründe çalışmak isteyen katılımcıların ortalama puanlarının yüksek olması bu nedene bağlanabilir.

Yapılan spor branşı değişkeninin ÇBSYÖ'nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğu, spor branşı ana etkisi açısından yalnızca “sporda sorumluluklara bağlılık” alt boyut puanının anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Anlamlı farklılığın tespit edildiği “sporda sorumluluklara bağlılık” alt boyutunda takım sporu yapan katılımcıların ortalama puanları (Ort.=4.60) bireysel spor yapan katılımcıların (Ort.=4.37) ortalama puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Balıkcıkanlı ve

Yıldıran (2011) araştırmasında takım sporu ve bireysel sporlarda sporcuların sportmenlik algılarının benzer olduğunu tespit etmişlerdir.

Katılımcıların spor branşından gelir elde etme durumuna etkisi açısından “sporda sorumluluklara bağlılık” alt boyut puanının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca milli sporcu olma durumlarına göre sportmenlik algıları incelendiğinde “sosyal normlara uyum” ve “sporda sorumluluklara bağlılık” alt boyutlarında milli sporcu olma durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Milli sporcu olan öğrencilerin puanları olmayanlara göre daha yüksektir. Akandere vd. (2009) çalışmalarında kurumsal düzeyde spor faaliyetleri ile uğraşan öğrencilerin ahlaki yargı düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Öğrencilerin aile refah düzeylerine göre sportmenlik algısı incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Benzer şekilde Kayışoğlu vd. (2015) çalışmalarında aile gelirine göre öğrencilerin sportmenlik algılarının farklılık göstermediğini tespit etmişlerdir. Farklı şekilde Zhang ve Postiglione (2001) tarafından Hong Kong’da yürütülen çalışma kapsamında üst sosyo-ekonomik düzey aile çocuklarının özsaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Bulgular incelendiğinde, cinsiyet durum değişkeninin BFKÖ’nin alt boyutları üzerindeki temel etkisinin alt boyut puanlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Literatürde benzer sonuçlar olmakla birlikte (Kaplan vd., 2017); Tatar’ın (2009) kadın ve erkek sporcuların kişilik özelliklerinin belirlenmesine yönelik 276 katılımcıya yapmış olduğu çalışmasında, sporcu kadınların, erkek sporculara oranla; daha canlı, girişken, analitik düşünen, duyarlı ve yeniliğe açık oldukları şeklinde farklılıklar bulunmuştur. Wiggins (1979) ise genel gruplarda kadınların, erkeklerden daha dışadönük olduklarını bildirmiştir.

Analiz sonuçlarına göre yaş değişkeninin ana etkisi açısından sadece “sorumluluk” alt boyut puanının anlamlı olarak farklılaştığı ≤ 21 yaş grubundaki katılımcıların ortalama puanları (Ort.=2.87), ≥ 22 yaş (Ort.=2.68) grubundaki katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Sorumluluğun yaş ilerledikçe arttığı ve çalışmamızda da bu bulgunun ortaya çıktığını görmekteyiz. Aynı şekilde katılımcıların sınıf değişkenine göre de; sorumluluk ortalama puanları 4. sınıfların diğer sınıflara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Tatar (2009) çalışmasında, cinsiyet özelliklerine bağlı

olarak yaş ortalamaları arasında farklılık olup olmadığını incelenmiş ve çalışmanın kadın ve erkek katılımcılarının yaş ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Benzer olarak, Ulucan ve Bahadır (2011) haltercilerin örneklemini oluşturduğu çalışmada, yaş grubuna göre kişilik özelliklerinin anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Çalışmamız örneklem grubunun yaş aralıkları birbirlerine yakın olduğu düşüncesiyle anlamlı farklılığın tek bir alt boyutta çıkması normal olarak görülebilir.

Bulgulara göre, meslekte çalışma tercihi ana etkisi açısından “geçimlilik” ve “duygusal dengesizlik” alt boyut puanının anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı farklılığın tespit edildiği “geçimlilik” alt boyutunda özel sektörde çalışmak isteyen katılımcıların ortalama puanlarının (Ort.=3.19), kamuda çalışmak isteyenlerden (Ort.=2.95); “duygusal dengesizlik” alt boyutunda kamuda çalışmak isteyen katılımcıların ortalama puanlarının (Ort.=3.26) ise özel sektörde çalışmak isteyenlerden (Ort.=3.08) daha yüksek olduğu görülmektedir. Koçak vd., (2017) 179 kamu ve özel sektör çalışanlarıyla ilgili yaptıkları araştırma ile işgörenlerin kişilikleri ile çalıştıkları sektör arasında bir ilişki olmadığını tespit edilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, yapılan spor branşı değişkeninin BFKÖ'nin hiçbir alt boyut puanları üzerinde anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kızmaz'ın (2004) yapmış olduğu elit sporcular ile ilgili çalışmaya, bireysel spor yapan 71, takım sporu yapan 66 olmak üzere toplam 137 kişi katılmıştır. Çalışmanın sonucunda kişilik özellikleri ile ilgili olarak bireysel ve takım sporu yapanlar arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Bir diğer bulgu, spor branşından gelir elde etme değişkeni ana etkisi açısından “dışadönüklük”, “geçimlilik” ve “sorumluluk” alt boyut puanının anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Anlamlı farklılığın tespit edildiği tüm alt boyutlarda spor branşından gelir elde eden katılımcıların ortalama puanları, gelir elde etmeyenlere göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Kızmaz'ın (2004) yapmış olduğu elit sporcular ile ilgili çalışmada, gelir düzeyinin artması kişisel uyum düzeyinde yükselmenin olduğunu göstermiştir. Kuzgun'un (1972) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre, “alt sosyo-ekonomik düzey gruplarında yetişen bireylerin “itaat, duyarlık, üst sosyo-ekonomik düzey gruplarının ise bağımsızlık, kendine güven, başkasına egemen olma,

otoriteye ve geleneklere karşı çıkma ile karakterize edilen kişilik örüntülerinin görüldüğü” ortaya çıkmıştır.

Millilik durumu değişkeni ana etkisi açısından tüm alt boyut puanının anlamlı olarak farklılaştığı belirlenmiştir. Anlamlı farklılığın tespit edildiği “duygusal dengesizlik” alt boyutu hariç diğer alt boyutlarda, milli olan katılımcıların ortalama puanları (dışadönüklük Ort.=3.51; geçimlilik Ort.=3.40; sorumluluk Ort.=3.83; açıklık Ort.=3.55) milli olmayanlardan (dışadönüklük Ort.=2.79; geçimlilik Ort.=2.98; sorumluluk Ort.=2.96; açıklık Ort.=2.93) daha yüksektir. Ayrıca “duygusal dengesizlik” alt boyutunda ise milli olmayan katılımcıların ortalama puanları (Ort.=2.60) milli olan katılımcılardan (Ort.=2.14) daha yüksektir. Bilge (1990), değişik spor dallarındaki, erkek sporcuların psikolojik gereksinimlerini ortaya koymak amacıyla 18-25 yaşları arasında 95 milli sporcu ile 104 sporcu olmayan toplam 199 üniversite öğrencisine Edwards Kişisel Tercih Envanteri uygulamıştır. Milli sporcular ile sporcu olmayanlar, psikolojik gereksinimler yönünden karşılaştırıldıklarında; milli sporcuların karşı cinsle ilişkiler gereksiniminin sporcu olmayanlardan, sporcu olmayanların düzen ve kendini suçlama gereksinimlerinin milli sporculardan daha yüksek olduğunu bulmuştur. Kuru (2003) yapmış olduğu araştırmada, Gazi Üniversitesi BESYO’da okuyan milli olan ve olmayan öğrencilerin kişilik yapılarının çeşitli demografik değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır.

Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların BFKÖ’nin “dışadönüklük” alt boyut ortalama puanı ile ÇBSYÖ’nin “kurallara ve yönetime saygı” ($r = .236$; $p < 0.05$), “sporda sorumluluklara bağlılık” ($r = .218$; $p < 0.05$) ve “rakibe saygı” ($r = .229$; $p < 0.05$) alt boyut ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. BFKÖ’nin “geçimlilik” alt boyut ortalama puanı ile ÇBSYÖ’nin “kurallara ve yönetime saygı” ($r = .264$; $p < 0.05$) ve “sporda sorumluluklara bağlılık” ($r = .183$; $p < 0.05$) alt boyut ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. BFKÖ’nin “duygusal dengesizlik” alt boyut ortalama puanı ile ÇBSYÖ’nin “sosyal normlara uyum” ($r = -.216$; $p < 0.05$) ve “kurallara ve yönetime saygı” ($r = -.287$; $p < 0.05$) alt boyut ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönde ve düşük düzeyde; “sporda sorumluluklara bağlılık” ($r = -.375$; $p < 0.05$) ve “rakibe saygı” ($r = -.381$; $p < 0.05$) alt boyut ortalama puanları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönde ve orta düzeyde

bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca BFKÖ'nin "sorumluluk" alt boyut ortalama puanı ile ÇBSYÖ'nin "sosyal normlara uyum" ($r = .198$; $p < 0.05$), "sporda sorumluluklara bağlılık" ($r = .237$; $p < 0.05$) ve "rakibe saygı" ($r = .247$; $p < 0.05$) alt boyut ortalama puanları arasında da istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Stephens (1993) çalışmasında görev yönelimi yüksek ve dışadönük sporcuların, ahlaki ve etik kuralları daha fazla benimsediklerini ifade etmiştir. Elik (2017) amatör sporcular üzerinde yaptığı çalışmada araştırmaya katılan sporcuların empati gibi sporcuların diğer kişilerle uyumlu davranışlarının sportmenlik algılarını olumlu yönde etkilediğini tespit etmiştir. Walling ve Duda (1995) çalışmalarında duygusal dengesizliğe sahip ve egosu yüksek olan sporcuların, başarıyı yakalayabilmek adına kuralları çiğneyebileceklerini ifade etmişlerdir. Stephens (1993) çalışmasında sorumluluk ve açıklık ilkeleri doğrultusunda hareket eden sporcuların etik ve ahlaki değerlere bağlı olarak davranışlarını sergilediklerini ifade etmiştir.

Sonuç olarak dışadönüklük geçimlilik sorumluluk ve açıklık kişilik özellikleri öğrencilerin sportmenlik algıları üzerinde olumlu bir etkiye sahipken, duygusal dengesizlik öğrencilerin sportmenlik algıları üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırma kapsamında öneriler şu şekildedir:

- Spor eğitiminde etik kuralların ve ahlaki davranış kurallarının küçük yaşlarda sporculara benimsetilmesi,
- Sadece sporcular değil spor ile uğraşan tüm bireylerin (Hakem, antrenör yönetici, taraftar, gazeteci...vb.) etik anlayışlarının geliştirilmesi,
- Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında verilen eğitimlerde etik konulu derslerin okutulması,
- Sporcuların empati becerilerini geliştirmek ve ahlaki bakış açılarını geliştirmek için empati eğitim programlarının verilmesi,
- Sporcularda antisosyal özelliklerin giderilmesi ve istenilen davranış biçimlerinin geliştirilmesinde etkili olacak eğitimler verilmesi,

- Sporcuların davranışlarında antrenörlerin etkisinin önemli olması nedeniyle antrenör davranışlarının olumlu yönde geliştirilmesinde antrenörlere yönelik eğitimler verilmesi,
- Her şeyden önce toplumun değerler yargılarına bağlı birbirlerine ve kendilerine saygılı bireyler yetiştirilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

Acet, M. (2005). *Sporda Saldırganlık ve Şiddet*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2005.

Açak, M., & Karataş, Ö. (2016). “Malatya'da Spor Merkezlerine Devam Eden Bireylerin Spordan Ve Spor Merkezlerinden Beklentilerinin Karşılama Düzeylerinin İncelenmesi”. *Electronic Turkish Studies*, 11(18).

Akandere M, Baştuğ, G. ve Güler D. E. (2009). “Orta öğretim kurumlarında spora katılımın çocuğun ahlaki gelişimine etkisi”. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1): 59–68.

Aracı, H. (2006). *Okullarda Beden Eğitimi*, 6.Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.

Aytaç, S. (2007). “Örgütsel Davranış Açısından Kisiligin Önemi”. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*. 3 (1).

Balçıklı G. S., G, Yıldırım, İ. (2011). “Profosyonel Futbolcuların Sportmenlik Yönelimleri Ve Empatik Eğilim Düzeyleri” *Sportmetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9: 49-68

Balçıklı G. S., Gülşen K., Yıldırım İ. (2017). “Kadın Sporcularda Sportmentlik Yönelimi”. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*

Barnett, T., Pearson, A. W., Pearson, R., & Kellermanns, F. W. (2015). “Five-factor model personality traits as predictors of perceived and actual usage of technology”. *European Journal of Information Systems*, 24(4), 374-390.

Biçer, T. (2007). *Sporda Duygu ve Aklın Yönetimi*, Beyaz Yayınları, İstanbul.

Bilge, F. (1990). Sporcuların Psikolojik İhtiyaçları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara

Bilgin, M. (2017). “Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özelliği İle Bilişsel Esneklik İlişkisi”. *Electronic Journal of Social Sciences*, 16(62).

Bilgin, Y., (2011). Turizmde lisans öğrenimi gören öğrencilerin kişilik özellikleri ve mesleğe yönelik düşünceleri üzerine bir alan araştırması. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi SBE.

Bitlisli, F., Dinç, O.M., Çetinceli, E. ve Kaygısız, Ü., (2013). “Beş faktör kişilik özellikleri ile akademik güdülenme ilişkisi: Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta Meslek Yüksekokulu öğrencilerine yönelik bir araştırmaya”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 18 (2), 459-480.

Cecchini, J. A., Montero, J., Alonso, A., Izquierdo, M., & Contreras, O. (2007). “Effects of personal and social responsibility on fair play in sports and self-control in school-aged youths”. *European Journal of sport science*, 7(4), 203-211.

Choi, D., Oh, I. S., & Colbert, A. E. (2015). “Understanding organizational commitment: A meta-analytic examination of the roles of the five-factor model of personality and culture”. *Journal of applied psychology*, 100(5), 1542.

Costa, P.T., McCrae, R.R. ve Dye, D.A. (1991). “Facet scales for agreeableness and conscientiousness; a revision of the Neo personality inventory”. *Personality and Individual Differences*. 12 (9), 887-898.

Çalayır, Ö., Yıldız, N., Yaldız, Ö. ve Çoknaz, H. (2017). “Hokey müsabakalarına katılan sporcuların beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının incelenmesi”. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 27-37.

Çetin, F., (2008). Kişilerarası ilişkilerde kendilik algısı, kontrol odağı ve kişilik yapısının çatışma çözme yaklaşımları üzerine etkileri: uygulamalı bir araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Kara Harp Okulu SBE.

Çivitci, N. ve Arıcıoğlu, A. (2012), “Beş Faktör Kuramına Dayalı Kişilik Özellikleri”. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 78-96.

Çoknaz D. (2010). “Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Olimpik Konulara Yönelik Farkındalıkları ve Olimpik Kavramlara İlişkin Değerlendirmeleri” *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (1): 1264-1289.

Demir, M., & Filiz, K. (2004). “Spor egzersizlerinin insan organizması üzerindeki etkileri.” *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2).

Devecioğlu, S. (2005). “Türkiye’de Spor Sektörü Stratejilerinin Geliştirilmesi”. *Verimlilik Dergisi*, (2).

Develioğlu, K. ve Tekin, Ö. (2013). “Beş faktör kişilik özellikleri ve yabancılaşma arasındaki ilişki: Beş yıldızlı otel çalışanları üzerine bir uygulama”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 18 (2), ss. 15-30.

Dever A. (2010). *Spor Sosyolojisi: Tarihsel ve Güncel Boyutlarıyla Spor ve Toplum*, Başlık Yayın Grubu, İstanbul.

Efe, Z. B. (2006). Okullar arası Yarışmalara Katılan 1. ve 2. Kademe İlköğretim Öğrencilerinin Fair Play Davranışlarını Sergileme Sıklıkları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Elik, T. (2017). Güneydoğu Anadolu bölgesi futbol takımlarında amatör olarak futbol oynayan sporcuların sportmenlik yönelimleri ve empatik eğilim düzeyleri. İstanbul Gelişim Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

Eren, E., (2001). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. 7. Baskı. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, A.Ş.

Ferhat M. (2018). Beş Büyük Kişilik Boyutunun İç/Dış Kontrol Odaklılık Davranışları Üzerine Etkisi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü.

Fişek, Kurthan (1998) Spor Yönetimi, Bağırhan Yayinevi, Ankara, Türkiye.

Girgin, B. (2007). Beş faktör kişilik modelinin işyerinde duygusal tacize (mobbing) etkileri. *Yüksek Lisans Tezi*. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi SBE.

Güllü, S. (2018). “Sporcuların Antrenör-Sporcu İlişkisi İle Sportmenlik Yönelimleri Üzerine Bir Araştırma”. *Sportmetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(4), 190-204.

Gültekin, E., (2009). Polislerin temel kişilik özelliklerinin iş başarısı üzerine etkisi. *Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.

Gümüş, H., Saraçlı, S., Karakullukçu, Ö. F., Doğanay, G. ve Kurtipek, S. (2016). “Ortaöğretim öğrencilerinde fair play kavramı”. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 4(2), 430-438.

Gürpınar, G., Kurşun, S. (2013). “Basketbolcuların ve Futbolcuların Sportmenlik Yönelimleri”. *Mediterranean Journal of Humanities*. 3s(1): 171-176.

Gürpınar, B., & Güven, Ö. (2011). “Futbol Hakemlerinin Karşılaştıkları Sportmenlik Dışı Davranışların İncelenmesi”. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(1), 7-14.

Haskell, W. L., Lee, I. M., Pate, R. R., Powell, K. E., Blair, S. N., Franklin, B. A., ... & Bauman, A. (2007). “Physical activity and public health: updated recommendation for adults from the American College of Sports Medicine and the American Heart Association”. *Circulation*, 116(9), 1081.

Horzum, M. B., Ayas, T. & Padır, M. A. (2017). “Beş Faktör Kişilik Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması”. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 398-408.

İkizler, H. C., & Tekin, A. (2008). “Sporda fanatizme neden olan güdüler ve cinsiyet”. *Türkiye Kick Boks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 28-38.

Karagözoğlu, C. (2006). *Sporda Psikolojik Destek*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.

Karaküçük, S. (2008). *Rekreasyon: Boş Zamanları Değerlendirme*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2008.

Kaplan, T., Aktaş, S., Tükel, Y. ve Atılğan, D. (2017). “Rekreasyonel olarak aktif üniversite öğrencilerinin kişilik tiplerinin incelenmesi”. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi Journal of Sports and Performance Researches*. 8(2), 135-144.

Kaşlı, M., (2009). Otel işletmelerinde işgörenlerin kişilik özellikleri, lider-üye etkileşimi ve tükenmişlik ilişkisinin incelenmesi. Doktora Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi SBE.

Kayıoğlu, N. B., Altınkök, M., Temel, C. ve Yüksel, Y. (2015). “Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının incelenmesi: Karabük İli Örneği”. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(3), 1045-1056.

Kızmaz, M. (2004). Bireysel ve takım sporu yapan sporcuların kişilik özelliklerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.

Koç, Y. (2013). “Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği (BEDSDÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1): 96–114.

Koçak, O., Eti, S., & Gürsoy, G. (2017). “A ve B Kişilik Tipine Sahip Kamu ve Özel Sektör Çalışanlarının Kişilik Tiplerinin İncelenmesi: Yalova Örneği”. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 6(15), 381-397.

Konter E. (2010). *Sporda Stres ve Performans, Kuramlar ve Kontrol Etme Teknikleri*, Bassaray Basımevi, İzmir.

Kuru, E, “Farklı Statüdeki Beden Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri” *G.Ü.Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 23, Sayı 1 (2003) 175-191*

Kutunis, R. (2009), *Örgütlerde Davranış Bilimleri*, Sakarya Yayıncılık, Sakarya.

Kuzgun, Yıldız (1972). Ana-Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi,

Küçüköğlü, M. T. (2012). “Etik Değerler Ve Etiğin Kurumsallaşması”. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 177-185.

Loland, S. (2013). *Fair play in sport: A moral norm system*. Routledge.

Madden, P. (2015). “Welfare economics of “Financial Fair Play” in a sports league with benefactor owners”. *Journal of Sports Economics*, 16(2), 159-184.

Mavi, S. & Tuncel, S. D. (2012). “Sporcuların ‘sporda hoşgörü’ kavramına ilişkin algıları”. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(4), 125-129.

Merdan, E. (2013), Beş Faktör Kişilik Kuramı İle İş Değerleri İlişkisinin İncelenmesi: Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane, Gümüşhane Üniversitesi.

Orhan, R. ve Ayan, S. (2018). “Psiko-Motor Ve Gelişim Kuramları Açısından Spor Pedagojisi”. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 523-540.

Ötken, A. B. ve Ceneci, T. (2013), “Beş Faktör Kişilik Modeli ve Örgütsel Muhalefet Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma”, *Öneri Dergisi*, 10, s, 41-51.

Özbek O. (2008). *Beden Eğitimi Öğretmeni Meslek Etiği*, Spor Yayınevi, Ankara.

Özdemir, G., & Ersoy, G. (2009). “Engelli Sporcularda Beslenme, Sağlık ve Performans Etkileşimi”. *Türkiye Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Dergisi*, 55(3).

Pehlivan, Z. (2009). “Spora Katılan Çocuklara Yönelik Ailelerin Beklentileri, Çocuklarda Gözlenen Davranış Değişimleri Ve Spora Katılımın Önündeki Engeller”. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 69-76.

Proios, M. (2011). “Relationship between Student Perceived Conduct in Physical Education Settings and "Unfair" Play”. *International Journal of Applied Sports Sciences*, 23(2): 421-440.

Ramazanoğlu, M. O., Karahüseyinoğlu, M. F., Demirel, E. T., Altungül, O., ve Ramazanoğlu, F. (2005). “Sporun toplumsal boyutlarının değerlendirilmesi”, *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*

Sevi, E.S., (2009). Psikobiyolojik kişilik modeli ve beş faktör kişilik kuramı: Mizaç ve Karakter Envanteri (TCI) İle Beş Faktör Kişilik Envanterinin (5FKE) karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi SBE.

Sezen, G., & Yıldırım, İ. (2007). “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Futbolda Fair Play’e İlişkin Olumlu ve Olumsuz Davranışlara Yaklaşımlarının İncelenmesi”. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri*, 2(1), 14-22.

Sığırı, Ü. ve Gürbüz, S. (2011), “Akademik Başarı ve Kişilik İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma”, *Savunma Bilimleri Dergisi*, 10(1): 30-48.

Somer, O. Korkmaz, M. ve Tatar A. (2011), *Kurumdan Uygulamaya Beş Faktör Kişilik Modeli ve Beş Faktör Kişilik Envanteri (5FKE)*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.

Stein, R., & Swan, A. B. (2019). “Evaluating the validity of Myers-Briggs Type Indicator theory: A teaching tool and window into intuitive psychology”. *Social and Personality Psychology Compass*, 13(2), 1-11.

Stephens D. E. (1993). *Goal Orientation and Moral Atmosphere in Youth Sport: An Examination of Lying Hurting and Cheating Behavior in Girls Soccer*. Doctorate Thesis. Berkeley: University of California

Şahin, M. (1997). *Spor Ahlakı ve Sorunları*, Evrensel Basın Yayın, İstanbul.

Şimşek, M.Şerif, T. Akgemci, ve A.Çelik (2008), *Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış*, Gazi Kitabevi, Ankara.

Tarakçıoğlu, S., & Doğan, B. (2013). “Spor Etiği Bağlamında Gen Dopingi”. *Spor Bilimleri Dergisi*, 24(1), 45-54.

Tatar, A . (2009). “Beş Faktör Kişilik Modeline Dayalı Olarak Sporcu Kadın Ve Erkeklerin Kişilik Profillerinin Karşılaştırılması”. *Hacettepe J. of Sport Sciences*, 20 (2), 70-79.

Tatar, S., (2013). İzlenim yönetimi davranışlarında kişilik özelliklerinin rolü: Konaklama işletmeleri çalışanlarına yönelik bir araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi SBE.

Tel, M. Yaman, Ç., & Altan, M. (2017). “Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin sportmenlik davranışları hakkındaki görüşleri”. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 3(Special Issue 2), 16-26.

Topçu, E.Ü. (2013). Etik ve Sportmenlik İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.

Türkmen, M. ve Varol, S. (2015). “Beden eğitimi ve spor dersinin ortaokul öğrencileri üzerinde sportmenlik davranışı oluşturma etkisinin belirlenmesi: (Bartın İl Örneği)”. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 42-64.

Ulucan, H., Bahadır, Z. (2011). “Haltercilerin kişilik özelliklerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi”, *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2), 175-183.

Walling, M.D. ve Duda, J.L. (1995). “Goals and their associations with beliefs about success in the perceptions of the purpose of physical education”. *J Teaching in Physical Education*, 14, 140-156.

Wiggins, J.S. (1979). “A psychological taxonomy of trait- descriptive terms: The interpersonal domain”. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37 (3), 395-412.

Yeni, Z., (2015). Beş faktör kişilik özellikleri ile duygusal ile duygusal emek arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi SBE.

Yıldıran İ. (1992). “Sporda “Fair-Play” Kavramının Tarihsel Boyutları” Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi Bildirileri, Ankara: Spor Bilimler ve Teknolojisi Yayınları.

Yıldırım, B.I., (2014). Çalışanların beş faktör kişilik özellikleri ile iş tatminleri arasındaki ilişki: Alanya’daki beş yıldızlı oteller üzerine bir uygulama. Doktora Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi SBE.

Yıldız, M. ve Dilmaç, B. (2012). Öğretmen Adaylarının Sahip Oldukları Değerler İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerinin İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (3), 122-134.

Zel U. (2001). *Kişilik ve liderlik evrensel boyutlarıyla yönetsel açıdan araştırmalar, teoriler ve yorumlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Zhang, L. Ve Postiglione, G.A. (2001). Thinking styles, self-Esteem, and sosyo-economic status. *Personality and Individual Differences*, 31, 8, 1333- 1346.

Zülkadiroğlu, Z. F., Budak, D. B., & Kozanoğlu, E. (2007). “Yetkinlik beklentisinin spor ve fiziksel aktivitedeki önemi”. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 9-15.

EKLER

Sevgili öğrenciler,

Bu ölçek formu, sizlerin sportmenlik düzeyiniz ile kişilik özellikleriniz arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmakta olan bir araştırma için hazırlanmıştır. Ankete vereceğiniz yanıtlar kesinlikle gizli tutulacak ve araştırma dışında hiçbir yerde kullanılmayacaktır. Göstermiş olduğunuz ilgi, ayırdığınız zaman ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Öğr.Gör.Sürgün KILIÇ

Yrd. Doç. Dr. Yunus ÖZTAŞYONAR

Kişisel bilgiler Formu

1) Eğitim—Öğretim Kurumu

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu () Spor Bilimleri Fakültesi ()

2) Cinsiyetiniz:

Kadın () Erkek ()

3) Yaşınız.....

4) Sınıfınız

1.Sınıf () 2.Sınıf () 3.Sınıf () 4.Sınıf ()

5) Mezuniyetten sonra çalışmayı düşündüğünüz sektör hangisidir

Kamu () Özel sektör ()

6) Branşınızın Uygulama Alanı:

Bireysel () Takım Sporları ()

7) Sportif faaliyetlerinizden gelir elde ediyor musunuz?

Evet () Hayır ()

8) Milli sporcu musunuz?

Evet () Hayır ()

9) Ailenizin gelir düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz?

1.Çok düşük () 2.Düşük () 3.Orta () 4.Yüksek () 5.Çok yüksek ()

<p style="text-align: center;">ÇOK BOYUTLU SPORMENLİK YÖNELİMİ ÖLÇEĞİ</p> <p style="text-align: center;"><i>Aşağıda sizlerin sportmenlik davranışlarınızı belirlemeye yönelik bazı cümleler verilmiştir. Lütfen her bir ifadeyi okuyarak, bunlardan size uygunluk derecesine göre uygun olan sütunu işaretleyiniz.</i></p>	Beni Hiç Tanımlamıyor	Beni Çok Az Tanımlıyor	Beni Kısmen Tanımlıyor	Beni Oldukça Tanımlıyor	Beni Tam Olarak Tanımlıyor
1) Maçı kaybetsem de rakibimi tebrik ederim.					
2) Bir yenilgiden sonra rakip takım antrenörü ile tokalaşırım.					
3) Bir yarışmadan sonra rakibimi iyi performansından dolayı kutlarım.					
4) Galip geldiğimde bile, kaybeden rakibimin gayretini takdir ederim					
5) Kazansam da kaybetsem de rakibimle tokalaşırım.					
6) Hakem kararlarına uyarım.					
7) Oyun kurallarına saygı duyar ve uyarım					
8) Yaptığım sporun tüm kurallarına mutlaka uyarım					
9) Hatalı karar verdiğinde bile hakeme saygımı kaybetmem					
10) Hakemler dışında, resmi maç/saha görevlilerinin uyarılarını da dinlerim					
11) Kaybedeceğimden emin olsam bile maçta elimden gelen çabayı gösteririm.					
12) Maçta çok hata yapsam bile mücadeleyi bırakmam					
13) Eksikliklerimi gidermek için neler yapacağımı düşünürüm.					
14) Tüm antrenmanlara katılmak benim için önemlidir.					
15) Antrenmanlarda elimden gelen her şeyi yaparım.					
16) Yere düşen rakibimin kalkmasına yardım için elimi uzatırım					
17) Eğer elimden gelirse, haksız bir şekilde oyundan atılmak üzere olan rakibimin oyunda kalması için hakemle konuşurum					
18) Rakibim sakatlandığında, yardım alabilmesi için hakemden oyunu durdurmasını isterim					
19) Rakibim haksız yere cezalandırılırsa bu durumu düzeltmeye çalışırım					
20) Rakibim spor malzemelerini unutmuşsa yedeklerimi ona ödünç veririm.					

<p style="text-align: center;">Beş Faktörlü Kişilik Ölçeği</p> <p><i>Aşağıda sizlerin kişilik özelliklerinizi belirlemeye yönelik bazı cümleler verilmiştir. Lütfen her bir ifadeyi okuyarak, bunlardan size uygunluk derecesine göre “Tamamen Katılmıyorum” ile “Tamamen Katılıyorum” arasında bir puanlama yaparak uygun olan sütunu işaretleyiniz.</i></p>	Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1) Kendimi konuşkan birisi olarak görürüm.					
2) Kendimi çekingen birisi olarak görürüm					
3) Kendimi enerji dolu birisi olarak görürüm					
4) Kendimi şevk yaratan birisi olarak görürüm					
5) Kendimi sessiz olmaya meyilli birisi olarak görürüm					
6) Kendimi bazen utangaç, çekingen birisi olarak görürüm					
7) Kendimi sempatik, arkadaş canlısı birisi olarak görürüm					
8) Kendimi diğer insanların hatalarını bulmaya meyilli birisi olarak görürüm					
9) Kendimi diğerlerinden bencil olmayan ve yardımsever birisi olarak görüyorum					
10) Kendimi diğerleriyle kavga etmeye başlayan birisi olarak görürüm					
11) Kendimi affedici birisi olarak görürüm					
12) Kendimigüvenilir birisi olarak görürüm					
13) Kendimi soğuk ve mesafeli birisi olarak görürüm					
14) Kendimi hemen hemen herkese karşı kibar birisi olarak görürüm					
15) Kendimibazen başkalarına karşı kaba birisi olarak görürüm					
16) Kendimi diğerleriyle işbirliği yapmaktan hoşlanan birisi olarak görürüm					
17) Kendimi hüzünlü birisi olarak görürüm.					
18) Kendimi gergin birisi olarak görürüm.					
19) Kendimi endişeli birisi olarak görürüm					
20) Kendimi duygusal açıdan istikrarlı olan birisi olarak görürüm.					
21) Kendimi kaprisli birisi olarak görürüm.					
22) Kendimi en zor durumlarda bile sabırlı olabilen birisi olarak görürüm					
23) Kendimi kolayca sinirlenebilen birisi olarak görürüm					
24) Kendimi işini tam yapan birisi olarak görürüm					
25) Kendimiihmalkar birisi olarak görürüm					
26) Kendimiitimat edilir bir kişi olarak görürüm					
27) Kendimi dağınık birisi gibi görürüm					
28) Kendimi tembel olmaya eğimli birisi gibi görürüm					
29) Kendimi azimli birisi olarak görürüm					
30) Kendimi işleri becerikli olarak yapan birisi olarak görürüm					

31) Kendimi planlar yapan ve planına bağılı birisi olarak görürüm.					
32) Kendimi dikkati kolay dağılıan birisi olarak görüyorum					
33) Kendimi orijinal fikirler ortaya koyan birisi olarak görürüm.					
34) Kendimi meraklı birisi olarak görürüm					
35) Kendimi bir düşünür olarak görürüm					
36) Kendimi hayal gücü olan birisi olarak görürüm.					
37) Kendimi yaratıcı birisi olarak görürüm.					
38) Kendimi sanatsal ve estetik değerlere önem veren birisi olarak görürüm.					
39) Kendimi rutin işlerden hoşlanan birisi olarak görürüm.					
40) Kendimi fikirler üzerinde düşünmeyi seven birisi olarak görürüm					
41) Kendimi çeşitli sanatsal merakları olan birisi olarak görürüm					
42) Kendimi güzel sanatlar (müzik, edebiyat, sanat) alanında kültürlü birisi olarak görürüm					

ÖZGEÇMİŞ

28.11.1975 Tarihinde Ardahan'ın Göle İlçesinde doğdu. İlk ,Orta ve Lise tahsilini burada tamamladı. Üniversite eğitimimi 1999-2003 tarihleri arasında Kafkas Üniversitesi Sarıkamış Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulun'da, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde tamamladı. Daha sonra 2006 yılında Kafkas Üniversitesi Ardahan Meslek Yüksekokulunda Okutman olarak göreve başladı. 2008 Tarihinde Ardahan'da Ardahan Üniversitesinin kurulması ile Kadrosunu Ardahan Üniversitesine alarak 2008 tarihinden şu ana kadar Ardahan Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Öğretim Görevlisi olarak görev yapmaktadır.

